

ŠVIESA

(THE LIGHT)

POLITIKOS, MOKSLO, MENO IR LITERATŪROS TRIMĖNESINIS ŽURNALAS

Leidžia Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, 46 Ten Eyck Street, Brooklyn, N. Y.
Kaina Metams \$1.00; pavienis numeris 25c.

Redakcinė komisija: Dr. J. J. Kaškiaučius, R. Mizara, S. Sasna, A. Bimba, D. M. Šolomskas, J. Kuodis, L. Pruseika.
Atsakomąsias redaktojus: A. BIMBA

No. 4 Spalis-Lapkritis-Gruodis (October-Nov.-Dec.), 1936

Metai III

Demokratija Ar Fašizmas?

V. ANDRULIS

ŠIS klausimas šiandien griežčiausiai pas-taty-tas. Ir jis yra pirmieji svarbos ne vienai kuriai šaliai, bet visoms. Šiuo klau-simu pasaulis aiškiai ir griežtai pasidalino į dvi, viena kitai priešingas, dali—du fron-tu.

Demokratijos ir fašizmo kova vienur ei-na kiek švelniau, kitur—labai griežtai. Bet visur tai pats svarbusis klausimas dabar.

Ispanijoj šis klausimas rišamas ginklais karo lauke.

Ispanijos civilis karas yra ne vieno ispa-nų reikalas, tai reikalas visų šalių liaudies. Tai visos pažangiosios žmonijos reikalas.

Ispanijos civilis karas darosi vis daugiau tarptautinis netik esme, bet ir kovojančiomis jėgomis.

Demokratijos fronte, kaip Ispanijoj, taip ir kitur, yra komunistai, socialistai, darbo unijos, liberalai, dauguma intelektualų, dalis, o kai kur dauguma, vidurinės klasės.

Fašistų fronte yra labiausia reakciniai, labiausia šovinistiniai elementai, finansinio kapitalo vadovybė.

Kad komunistai žymiai figuruoja demo-kratijos fronte, kad Sovietų Sąjunga yra pati didžiausia spėka prieš fašizmą, kai kas linksta manyti, jog ta kova yra komu-nistų ir fašistų.

Tokis manymas yra pavojinga klaida. Tai siaurina tą klausimą ir tuomi padeda fašizmui.

Demokratija Seniau ir Dabar

Reikia nors trumpai paaiškinti, delko ko-munistai, pirmiau kitaip atsinešę link de-mokratijos, kovojo buržuazijos demokrati-nės valdžias, o dabar gina.

Karui baigiantis ir gerokai po karo, įsi-banguojant darbininkų revoliuciniam judė-jimui, buržuazijos demokratinės valdžios uoliai gynė kapitalizmo viešpatavimą nuo darbininkų.

Vokietijoj, darbininkams kylant, demo-kratinė buržuazijos ir socialdemokratų valdžia nužudė apie 10,000 spartakiečių (komunistų).

Paskui laike angliakasių sukilimo cen-tralinėj Vokietijoj vėl tūkstančiai nudėta, dešimtys tūkstančių į kalėjimus sugrūsta.

Tarp socialistų ir komunistų ėjo kova, nes socialistai palaikė demokratines val-džias, kurios puolė darbininkų judėjimą kapitalizmo palaikymui, o komunistai ko-vojo jas. Apie susitarimą buvo sunku ir manyti.

Bet padėtis persikeitė.

Kapitalizmas vis mažiau galėdamas rem-tis demokratija, naikino ją, ėmėsi griež-tesnių atviro teroro priemonių.

Demokratiją palaikanti sluogsniai nuož-miai puolami, ėmė kovoti prieš fašizmą, o tai prieš kapitalizmo viešpatavimą. Tarp jų revoliucinių darbininkų frontas ėmė susi-

glausti. Abieji atsidūrė viename fronte ir prieš bendrą priešą.

Ypatingai po Hitlerio įsigalėjimo Vokietijos visi fašizmo priešai atsidūrė vienoje tranšėjoje. Socialistai ir komunistai ėmė derinti santykius. Svarbiausias reikalas visiems buvo kova prieš fašizmą. Šioj kovoje savi skirtumai atidėta į šalį. Jie palikta kitur risti, bet ne fronte kovos prieš fašizmą.

Fašizmas pasidarė aršiausiu priešu darbininkų judėjimo ir demokratijos. Visose kapitalizmo šalyse pirmon vieton atsistojo reikalas gynimo civilių teisių.

Komunistai šitai gerai permatė.

Bendras ir Liaudies Frontai.

Komunistų Partijos jau pirmiau siūlė Socialistų Partijom bendrą frontą sudaryti. Ši idėja ėmė prigyti. Bet Vokietijoje, kur taip labai reikėjo bendro fronto, socialdemokratai atmetė tai ir balsavo už generolą Hindenburgą.

Po Hitlerio tačiau įsigalėjimo ir čia dalykai keitėsi.

Komunistų Internacionalo Septintasis Kongresas (rugsėjį, 1935 m.) bendro ir liaudies frontų klausimą griežtai pastatė. Visos Komunistų Partijos ėmėsi ne tik skelbti tai, bet ir pravesti gyvenimą.

Francijoje komunistų ir socialistų partijos ir darbo unijos sudarė galingą bendrą frontą. Paskui sukūrė liaudies frontą, kurin įtraukta ir vidurinės klasės partija—radikalai socialistai, taipgi visi fašizmo priešai.

Ispanijoje taip pat. Čionai liaudies frontas, vasarį, 1936 metų, laimėjo rinkimus ir pastatė savo valdžią. Paluiosuota politiniai kaliniai, kurių vien 1934 metais suimtų buvo 34,000.

Italijoje komunistų, socialistų ir respublikinė partijos sudarė bendrą frontą. Austrijoje ir kitose šalyse taip pat.

Kova už demokratiją ėmė įsibanguoti.

Vokietijos ir Italijos fašistai nusigando pavojaus ir ėmė veikti, siuntinėti savo agentus po visas šalis. Tokių agentų pasirodė ir Amerikoje.

Didžiausią pavojų fašizmas tačiaus mato sau Ispanijoje. Jeigu liaudies frontas čia

pergalės, praves savo programą, tai mirtinas smūgis bus fašizmui kitose šalyse.

Vokietijos ir Italijos valdžios tad ir sky-mavo su Ispanijos generolais fašistais. Pasėkmėj to Ispanija yra karo ugnyje.

Ispanijoj kova eina tarp virš 80% visos šalies žmonių ir neskaitlingos grupės didelį žemvaldžių, klerikų, generolų, kurie pasigrobė daugumą armijos, ir kurie gauda didelės paramos iš Vokietijos ir Italijos.

Tai kova demokratijos ir fašizmo.

Ir tai kova ne vien Ispanijos liaudies prieš fašizmą. Tai kova visos demokratijos prieš fašizmą.

Visi demokratijos šalininkai, visose šalyse, privalo remti Ispanijos liaudies kovą.

Demokratijos ir Fašizmo Kova Amerikoje

Siaučiant ekonominiam kriziui, Jungtinėse Valstijose vis dažniau imta vartoti fašizmo metodų slopinimui darbininkų. Retas streikas apsieina be teroro žygių prieš darbininkus.

Jausdamas neužtikrinimą kapitalizmas ir čia griebiasi brutalės prievartos priemonių.

Nekalbant jau apie įvairias fašistines klikas, apie atskirus asmenis, kurie atvirai skelbia fašizmą, prieš buvusius prezidentinius rinkimus susibūrė apie republikonų partiją stambaus kapitalo žmonės ir grupės—Liberty League, Walstrytis, Hearstas.

Kova tarp demokratijos ir fašizmo pa-astrėjo. Demokratijai pavojus padidėjo.

Gera tai suprastadama, Komunistų Partija stojo už sudarymą galingos Farmerių Darbo Partijos, kuri apimtų ne tik organizuotus darbininkus, bet dalį vidurinės klasės, visus pažangiuosius žmones, ir kirstų smūgį reakcijai.

Komunistų Partija aiškiai parodė, kad šiuose rinkimuose svarbiausias klausimas yra kova tarp progreso ir reakcijos, tarp demokratijos ir fašizmo.

Tatai suprato ne tik didelės dalys organizuotų darbininkų, bet ir neturtingi fermeriai ir didelė dalis smulkiosios buržuazijos.

Jeigu būtų laimėję republikonai, Amerikos fašizmo šulas Hearstas būtų įsivyravęs, reakcija siaustų. Tai būtų smūgis ne-

vien komunistams, kitiems organizuotiems darbininkams, bet visiems darbininkams ir abelnai pažangai.

Demokratija Amerikoje daug laimėjo, bet prezidentas Rooseveltas nėra užtikrinimas demokratijai. Šis laimėjimas pakėlė masių ūpą. Manymas, kad atmušimu reakcijos užtikrinta sau teisė organizuotis, padidino darbininkų pasitikėjimą ir smarkiau eina organizavimasis į darbo unionas.

Reikia stropiai budavoti bendrą frontą—komunistų, socialistų partijų ir darbo unionų, kitų darbininkų organizacijų ir dar stropiau liaudies frontą—Farmerių Darbo Partiją, kuri apims plačiasias mases, net ir dalį nedarbininkų — **farmerius, vidurinę klasę**; ir kuri būtinai reikalinga spėka fašizmo nukovojimui Amerikoje.

Tūli sako, kam dar kita politinė partija, juk turime K. P.?

Teisybė, turime Komunistų Partiją. Ji veiks kaip veikus, sieksis savo tikslų. Bet ji, kaip daugiausia klasiniai sąmoningų darbininkų organizacija, negali taip plačiai apimti—ir farmerius ir dalį vidurinės klasės. O jie juk reikalingi kovai prieš fašizmą, prieš reakciją.

Kiti vėl sako, kad Amerikos žmonės kitokie, jie fašizmo neprisileis.

Tai klaida, ar teisinimas savo neveiklumo, o gal kai ko slėpimas.

Kurie taip kalba, turėtų atsiminti, kad Vokietijoje darbo unionų kai kurie socialdemokratų vadai sakė, kad vokiečiai "tai ne italai," Vokietijoje fašizmo nebūsią. Vokiečių net ir generolai stoja už konstituciją, delto balsuota už Hindenburgą, fašistą. Dabar tatau jau aišku.

Profesorius Harold Laski, vienas pačių žymiausių buržuazijos intelektualų, šiame atsitikime sutinka su komunistais. Jis (*Nation*, spalio 31) rašo:

"Kapitalizmas ir demokratija jau nesuderinami. Jie yra mirtinoj kovoj vienas prieš kitą."

Laski taipgi sako, kur darbininkai neveikia vieningai, nėra bendro fronto, kapitalizmas puola demokratiją ir kai nuverčia ją, įsisteigia savo kruviną diktatūrą, kuri galima nuversti tik revoliucijos būdais.

Amerikos kapitalizmas ne išimtis. Amerikos darbo žmonės ir visiems fašizmo priešams, taigi, reikia burtis į krūvą, į liaudies frontą kovai už demokratiją, prieš fašizmą.

Fašizmas yra paskutinis laipsnis kapitalizmo viešpatavimo, bet fašizmas nėra būtinas visose šalyse. Jis galimas atmušti bendromis spėkomis.

Turint demokratiją, sudarius liaudies frontą, galima kapitalizmą panaikinti neprileidus fašizmo.

Po Audros, Kas Dabar?

A. B.

Šių metų antroji pusė įsirašė istorijon nepaprastai audringais prezidentiniais rinkimais. Lapkričio Trečioji bus ilgai atmintina. Ji begailingai parbloškė ir gražiai nušlavė į sąslavyną daug didelių galvočių, politinių apaštalių ir burtininkų. Gyvenimas saldžiai pasijuokė iš jų, istorija negražiai pasityčios iš jų. Stambioji spauda, kuri taip įnirtusiai ir sušilusiai darbovosė per rugsėjį ir spalį, kad Amerikos masės sublokšti į didžiojo kapitalo plačiai išžiotus nasrus, Lapkričio Trečiosios vakare isteriškai stebėjosi savo darbo nušutusiais

vaisiais. Ir ištikrųjų:

Kas pasidarė?

Kur eina Amerika?

Nejaugi nei tas galingas agitacijos aparatas, nei tie dideli maišai aukso nebepajėgia sukaneveikti žmonių proto? Nejaugi tie žmonės nebebijo nei to raudonojo bauto, kuriuo taip ryžtingai perstatė Amerikos fašistų karalius William Hearstas prezidentą Rooseveltą ir visus, kurie išdrįso atidaryti burną prieš tą naują, reikalui iškeptą didvyrį iš Kansas žemės, iš kurios paėjo anais laikais savo gyvastį paauciojęs

garsus pavergtų negrų draugas ir užtarėjas kapitonas John Brown?

Aštuoniosdešimt penki nuosimčiai visų laikraščių, su keturiolika milijonų skaitytojų, reikalavo, kad Amerikos žmonės balsuotų už Landoną. Pradedant nuo amunicijos karaliaus Du Pont, einant per finansinio kapitalo imperatorių Morganą ir baigiant automobilių pramonės ciosoriumi Fordu, visi stambieji pramonės, finansų ir verslo faraonai ir dolerių maišais, ir degtinės jūromis ir cigarų stirtomis verbavo balsuotojus už Landoną, "idant išgelbėti Ameriką nuo komunizmo." Pirmu sykiu gražios, parinktos šilkuotos ponios maršavo didmiesčių gatvėmis ir švelnučiais balsais ragino mūsų sesutes moteris gelbėti savo garbę, savo lytį, savo šeimą, savo tikėjimą "nuo komunizmo," balsuojant už naują Maižiešių iš Kansas žemės. Deja, Trečioji Lapkričio nemelaširdingai pasiukė ir iš jų.

Tartum visas mūsų gyvenimas būtų stauga atsistojęs ant galvos, tie žmonės, tos masės, tie skaitlingi milionai iš dirbtuvių ir kasyklų, iš ofisų ir mokyklų, nuo farmų ir iš uostų susibuntavojo—pasakė, "Landonas nepraeis." Ir nepraėjo. Iš keturiuosdešimt aštuonių valstijų republikonų partijos kandidatas laimėjo tik dvi nedideles valstijas (Maine ir Vermont) su aštuoniais elektoriais (rinkikais), iš apie 44 milijonų balsų tegavo apie 16 milijonų.

Laimėjo Rooseveltas, demokratų partijos kandidatas, gaudamas apie 26 milijonus balsų, 46 valstijas su 523 elektoriais. Niekio panašaus Jungtinės Valstijos nebuvo mačiusios nuo 1820 metų—nuo virš šimto ir dešimties metų. Pačiam kongrese republikonų spėkos taip pat sutirpo iki 20 nuosimčių, įvairiose valstijose tapo išspirti laukan republikonų gubernatoriai, seimelių nariai. Pati kapitono John Brown žemė (Kansas) išspruko iš po republikonų kojų.

Šitai skaudžiai šalis nubaudė Republikonų Partiją, kuri gimė 1856 metais, kaip partija prieš negrų vergiją, kaip progresyviausia partija, kurios tėvu ir vadu buvo Abrahomas Lincolnas, kritęs nuo vergų savininkų kulkos 1865 m.

Kas atsitiko? Kodel nei spaudos, nei politinių galvoočių, gyvenančių Wall Stryto auksinėmis smegenimis, spėjimai neišsipildė, nors iki pat Lapkričio Trečiosios jie tvirtino, kad 60 nuos. žmonių balsuos už Landoną?

"Dalykas tame," atsako Earl Browder, Komunistų Partijos kandidatas i prezidentus tuose rinkimuose, "kad Amerikos laikraštija nedalyvavo politikoje kaip nepriklausomas avantiuristas. Spauda yra stambusis biznis, gerai sujungtas, tūkstančiais siūlų surištas su Wall Strytu, su finansiniu kapitalu. Laikraščiai tikrai išreiškė abelą stambiojo kapitalo judėjimą, kuris beveik vienbalsiai buvo pasiryžęs suplikti Rooseveltą nepaisant kaštų. Finansiniai magnatai pasikinkė tam tikslui atsiekti visas savo biznio organizacijas—Bankierių Susivienijimą, Jungtinių Valstijų Verslo Butą, Fabrikantų Susivienijimą ir tt. Jie pasiėmė visus savo senuosius vadovaujančius abiejų partijų politikierius ir suorganizavo juos aplinkui Amerikinę Laisvės Lygą, finansuojamą vyriausiai Morgan-DuPont interesų (plieno ir amunicijos interesų), o rinkimų kampanijoje subūrė juos i naują organizaciją, pavadintą Džefersoniški Demokratai. Kiekvienas elementas, kuris tikrai ėmė savo politinę vadovybę tiesioginiai iš organizuoto finansinio kapitalo ratelių ir iš stambiojo biznio buvo surikiuotas prieš Rooseveltą ir už Landoną šioje aitrausioje rinkimų kampanijoje, kokios Amerika nebuvo mačius nuo Civilio Karo laiku."

Praeityje, pasiturintieji, turtingieji balsuotojai būdavo maždaug pusiau pasidalinę tarpe republikonų ir demokratų partijų. Betgi "1936 metais," tęsia Browderis, "jie persimetė prie Lando no tokiu pat urmu, kaip darbininkai, fermeriai ir vargingesnieji vidurinės klasės balsuotojai persimetė i priešingą pusę, prie Roosevelto. Kaip niekados pirmiau Amerikos istorijoje šandien aišku, kad balsuotojai pasidalino pagal nuosavybę ir pagal klasę, beturčiams balsuojant už Rooseveltą. Šiuose rinkimuose daugiau, negu kada nors praeityje prieš storkaklius, darbininkų klasė buvo

vadas kovoje prieš reakciją. Ji pajėgė su-
cementuoti tikrai progresyviškosios Ame-
rikos dvasią prieš vyriausį priešą—prieš
reakcines spėkas. Komunistų Partija be-
sąlyginiai pareiškė, kad Landon-Hearst-
Wall Stryto junginis yra vyriausias Ameri-
kos žmonių laisvės, taikos ir gerbuvio prie-
šas. Labai anksti prieš rinkimus Komu-
nistų Partija pabrėžė, kad reakcijos laimė-
jimas užkeltų kraštą gana toli ant kelio
prie fašizmo ir karo. Mūsų partijos šūk-
sniai ištikrųjų tapo šūksniais milijonų
Amerikos žmonių.”

Taip ir buvo: prieš balsavimus ir balsa-
vimuose darbo žmonės teisingai įmatė Lan-
dono bei republikonų partijos laimėjime
laimėjimą paties stambiausio kapitalo, pa-
čių juodžiausių reakcinių spėkų ir pastu-
mėjimą šios šalies linkui fašizmo ir karo.
Iš antros pusės, kadangi prieš Rooseveltą
apsijungė tos visos reakcinės spėkos, tos
pačios darbo masės Rooseveltui laimėjime
matė laimėjimą liberalizmo, smūgį reakci-
jai. Štai kodėl jos milijonais balsavo už
Rooseveltą. Tai buvo aiškus klasinis pa-
sidalinimas, nors, tiesa, jisai išslilėjo senų-
jų partijų ribomis. Tikrai naujas dalykas
Amerikos politikoje ir dviejų partijų sis-
temoje. Lapkričio Trečioji tiktai parodė,
kaip platus ir gilus klasinių spėkų pasi-
dalinimas, persigrupavimas yra įvykęs.

Darbininkų klasė ir darbo fermeriai da-
vė Rooseveltui šį laimėjimą. Darbo žmo-
nės pasirodė didelė jėga politikoje. Tą rei-
kia pripažinti ir pabrėžti. Darbo unijos
po vėliava Nepartinės Lygos laimėjo
Rooseveltui beveik visus organizuotų dar-
bininkų balsus. New Yorko mieste Ameri-
kinė Darbo Partija, Washingtono valstijo-
je Commonwealth Federacija, Californijo-
je Sinclairio pagimdytas Epic judėjimas,
Wisconsino valstijoje Farmerių-Darbinin-
kų Progresyviška Federacija, Minnesota
valstijoje Farmerių-Darbo Partija—visi šie
judėjimai palaikė Rooseveltui kandidatūrą.
Bet jie yra judėjimai Liaudies Fronto. Jie
kaip tik ir bus ta jėga, su kuria turės ro-
kuotis Rooseveltui administracija.

Rooseveltas, kaip parodė jo paskutinių
keturių metų politika, yra “vidurio kelio

vadas.” Toje rolėje, pasak Browderio, jis
ir pasiliks—“rolėje taikstytojo tarpe žmo-
nių ir Wall Stryto, nenutolstant nuo pama-
tinių finansinio kapitalo interesų.” Tie fi-
nansinio kapitalo ir stambiojo biznio mag-
natai, kurie taip įnirtusiai atakavo Roose-
veltą prieš rinkimus, jau pakeitė savo kal-
bos toną ir net atsiprašinėja jį. Tuo tarpu
jie savo smogiškas organizacijas ne tik te-
bepalaiko, bet dar stiprina mušimui Roose-
velto iš dešinės, kad priversti jį daryti
jiems nusileidimus.

Bet Rooseveltas daug žadėjo ir darbo
žmonėms. Išvakarėse Lapkričio Trečiosios
New Yorko prakalboje jis pasisakė už
trumpesnes darbo valandas, už augštesnes
algas, už nušlavimą vaikų darbo, už kolek-
tyves derybas, už geresnę šalpą bedarbiams
ir baigė, kad už tuos gerus daiktus darbo
žmonėms jis tiktai dar pradėjęs kovoti.
Labai gražūs pažadai, bet tai tiktai žo-
džiai labai gudraus politikieriaus. Su dar-
bais gali būti visai kas kita—ir bus visai
kas kita, jeigu darbo žmonių frontas iš kai-
rės neprivers jį atsiminti tuos savo paži-
dus. Jis darys nusileidimų darbininkams
ir fermeriams tiktai tiek, kiek Liaudies
Frontas jį privers. Apie tai negali būti jo-
kių iliuzijų. Todėl, “jeigu mes norime, kad
Amerikos politinis gyvenimas eitų į kairę,”
teisingai išveda Browderis, “mes turime
toliau stiprinti, veiklinti, organizuoti ir po-
litiniai bendrinti naująsias progresyvišką-
sias liaudies organizacijas, o ypatingai di-
dinti vienybę ir vadovystę organizuoto dar-
bininkų judėjimo plačiame liaudies fronto
judėjime.”

**Politinėje dirvoje: Pirmyn prie galingos
nacionalės Farmerių-Darbo Partijos!**

**Ekonominėje dirvoje: Pirmyn prie galin-
gų, apvienytų industrinių darbo unijų; prie
suorganizavimo darbininkų visose sunkio-
siose pramonėse; prie nugalėjimo reakci-
nės įtakos Amerikos Darbo Federacijoje.**

Ne Rooseveltui pilnas pasitikėjimas, bet
savo klasinėmis spėkomis! Štai Amerikos
darbo žmonių kelias į taiką, progresyviš-
ką ir gerbuvišką Ameriką.

(Taša ant p. 32)

Literatura Pas Mus ir Kitur

R. MIZARA

KLYSTA žmonės, kurie mano, būk rašytojų darbas pelningas ir gyvenimas rožėmis klotas. Taip galima manyti tik apie labai mažą skaičių laimingųjų. Daugumos rašytojų būklė sunki ir ateitis gan ūkanota.

Žymusis Amerikos rašytojas, Nobelio dovanos gavėjas už literatūrą, **Sinclair Lewis** ¹⁾ pranašauja būsimiems šio krašto Dreiseriams, Lewisams ir kitiems žodžio artistams sunkius laikus. "Babbitt" autorius sutinka, kad jam ir jo laikų kolegoms klojosi gerai: jie uždirbo daug pinigų ir buvo pagerbti. Faktinai, sako jis, tiek buvome pagerbti, kad, jei mums tektų susidurti su Edgar Allan Poe, gyvenusiu trūkume ir skurde, gėdytumėmės jam į akis pažiūrėti.

Bet rašytojo gerbūvis pasibaigė. Pereitais metais daug gerų novelių teparsidavė tik po 10,000 kopijų, kai 15-ka metų atgal tokios novelės būtų parsišdavę po 50,000 kopijų per metus. Lewis žinąs vieną biografinę knygą, kurios turėjo būti parduota mažiausiai 5,000 kopijų, gi teparsidavė tik 600. Pašventęs metus laiko biografijos rašymui, autorius teuždirbo tik \$180!

Lewisas mano, jog mažas skaičius knygų parsišduoda ne tiek dėl depresijos, kiek dėlto, kad žmonės praleidžia daug pinigų ir laiko judžiams, automobiliams, gertuvėse, prie kazyrų ir t. p. Žmonės užlaiko automobiliams garadžius, bet neturi vietos knygoms!

Rašytojas teigia, kad būsimi Amerikos rašytojai turėtų mokytis kitokio amato, profesijos bei biznio, jei nori daryti žmonišką gyvenimą ir kurti. Tiesa, užsiimti rašytojui žurnalizmu bei literatūros mokytoju jis nepataria, kadangi tai labai artimos profesijos rašytojavimui ir tas gyvenimą sunuobodintų. Būsimas rašytojas, Nobelio laureato nuomone, turėtų patapti gydytoju, groserninku, fermeriu, bakteriologu, kunigu bei komunistiniu agitatorium. Turint vieną iš paminėtųjų užsiėmimų, rašytojas galėtų kurti ir nekęsti monotoniškos bei skurdo.

Lewisas duoda pavyzdžių iš praeities, kad žymūs rašytojai sukūrė klasiškus dalykus, patys nebūdami profesionaliais rašytojais. Emersonas buvo pamokslininkas ir paskaitininkas, Longfellow—mokytojas, Lowell—mokytojas ir diplomatas, Whitman—valdžios tarnautojas, Thoreau—paišelių gamintojas. Jei Lewisui tektų pradėti gyventi iš pradžių, sakysim, 20 metų atgal, tai jis eitų mokytis darbo laboratorijoje, bei pirktųsi restoraną ir tryniotųsi virtuvėje arba įsigytų vištų ūkį, užuot nuolatos sėdėti ir skaityti, skaityti ir rašyti.

Kam teko susidurti su Amerikos kairiojo sparno rašytojais, tas žino, kad jų padėtis gan sunki. Kurio rašytojo novelė parsišduoda 3,000 kopijų skaičiuje, tas skaitosi pasekmingas. Vidutiniai, 1,500—2,000 novelės egz. teparsišduoda. Galima suprasti, kiek tokiam atsitikime autoriui gali atlikti pelno.

Net Amerikos Knygų Leidėjų Susivienijimo (Association of Books Publishers) prezidentas, Mr. S. M. Rinehart, N. Y. "Times" už spal. 25 d. pripažįsta, kad vidutiniai Amerikos novelės išsipardavimas nesiekia daugiau 2,500 egz.

Ar Amerikos žmonės liovėsi novelės skaitę? Jeigu taip, tai delei kurios priežasties?

Praeityje, beabejo, uoliausiu novelių ir kitokių knygų skaitytoju ir pirkėju buvo t. v. vidurinė klasė: profesionalija, intelektualija, studentija. Užėjus depresijai, sumažėjus uždarbiams, sumažėjo knygų pirkimas. Aišku, žmonės knygas skaito gal nei kiek nemažiau, kaip seniau, bet jas gauna tokiais būdais: iš skaitlingų viešųjų knygynų, skolinasi vieni kitiems bei pasiūnuoja iš knygų sankrovų, pasimokėdami po kelis centus savaitei.

Taigi grožinės literatūros ateitis Amerikoje gan ūkanota. Nelabai saulėta ir rašytojų ("žmogaus sielos inžinierių") ateitis esamojo tvarkoj. Dalinai tai paeina ir dėlto, kad žmonės per daug pripratinti prie šlamš-

tinės literatūros, pigiųjų "romanų", pasirodantių dieninėje spaudoje. Radio—kita priežastis, nutraukianti žmonių dėmesį ir paimanti jų daug laiko nuo knygų skaitymo.

Grožinė Literatūra Lietuviškoj Padangėj

Lietuvoj grožinės literatūros kalvariai kur kas sunkesnė, negu Jungtinėse Valstijose. Tam yra eilė priežasčių. Pirmoji: fašistinis režimas, slopinęs ne tik rašytojus,² bet ir pačią knygą, pasirodžiusią pasaulyj. Varžomas bibliotekų steigimas, skaitymo ratelių kūrimasis, neįsileidžiama geresnių novelių ir kitokių raštų iš užsienio. Antroji: žmonių neturtas, vargas. Jeigu valstietis nebėgali nusipirkti degtukų, naudoja sachariną vietoj cukraus; jeigu darbininkas iš savo algos tepalaiko vos savo gyvybę, tai iš kur jis pirkis knygas. Valdininkija ir bendrai inteligentija tėra vienintėlis žmonių sluogsnis, galis pirkis knygų, bet, kaip jau buvo ne kartą nurodyta pačių Lietuvos rašytojų, gera dalis to sluogsnio žmonių paskendusį girtuoklybėje, ištvirkime, tamsiame gyvenime, tad knyga jai svetimas daiktas.

Matyt, Liet. bandančių rašinėti žmonių vis daugiau atsiranda. Prie gerų sąlygų galima būtų tikėtis iš jų naudos. J. Šimkus³ pastebi, jog "viena leidykla per tris dienas gražino autoriams 19 originalių "veikalų-romanų", kaipo netinkamų. Iš to vistiek prisiėina spręsti, kad norinčių rašyti žmonių esama. "Ta pačia proga," rašo p. Š., "leidyklų atstovai pareiškė gana charakteringą dalyką, kad dabar knygų tiražas esąs žymiai sumažėjęs, palyginus su 1925-1928 metais." O nebuvo jis didelis ir tuomet. "Šiuo atžvilgiu labai svarbus dalykas būtų liaudies bibliotekos, kurių visuomenė pagėdauja jau beveik 18 metų ir vis dar nesusilaukia. Kaip girdėti, tokių bibliotekų steigimo pradžia būsianti netrukus padaryta, bet jų iš viso busią pradžioj tik apie 60 (Reikėtų mažiausia 600!). Esą, tos bibliotekos būsiančios pavestos prižiūrėti jaunlietuvių organizacijoms..." Jaunlietuvių — smetonininkų suorganizuotas jaunimas, fašistinis jaunimas, kuriam rūpės, kad bibliotekose nebūtų galima gauti fašistinės

spalvos knygos. P-as Šimkus toliau žymi: "Čiaudėtų mūsų literatai, jei jie sužinotų kaip įvertinami jų veikalai, šiaip jau spaudoje gerai įvertinti. Trumpai drūtai: geresnieji mūsų naujausios literatūros veikalai "išbrokijami". Beabejo, čia p. Š. turi galvoj fašistinės spaudos įvertinti veikalai "išbrokijami." Geras reiškinys.

Apie knygos platinimąsi ir bibliotekas rašo ir Vaclovas Biržiška,⁴ įžymus Lietuvos literatas. Jis taipgi mano, kad tik praplėtus viešų bibliotekų skaičių nebūtų galima užtikrint knygų leidėjui šoki-toki pelną ir rašytojui gyvenimą. Estijoje, rašo V. B., viešųjų bibliotekų randasi apie 1,000, o Čekoslovakijoje—16 tūkstančių. Na, o Lietuvoj—septyniolika! Rašytojas skundžiasi: "per 17 valstybinio gyvenimo metų sugėbėjome sukurti maždaug tokį pat valstybinių bibliotekų skaičių, arba vidutiniškai po vieną biblioteką per metus—toku tempu dirbdami pasieksime, pavyzdžiui, dabartinės Estijos bibliotekų tinklo mastabo maždaug už 300 metų—na, bet ir kantri mūsų literatūra vargu ar sugėbės tiek metų kantriai laukti."

Įdomu, kad Lietuvoj, sulyg p. M. B., šiuo tarpu geriausiai spaudoj išreklamuotos knygos teparsiduoda apie po 500 egzempliorių. Tą patvirtina ir fašistinės "Literatūros Naujienos."⁵ Biržiška mano, turėtų bent 1,000 egz. išsiplatiniti tuojuo, kai knyga išėina, jei norima, kad rašytojas ir leidėjas galėtų gyventi.

Kiek gi su tokiu tiražu galima žmonių pasiekti, kai nėra bibliotekų, iš kurių žmonės galėtų mainais knygą skaityti? Tesprendžia pats skaitytojas. Neveltui kadaise P. Cvirką rašė,⁶ kad jis žinąs "valstiečio vaiką... dabar besimokinantį kurpius amato, kuris puslapis į puslapį persirašė Upton Sinclair'io "Raistą", negalėdamas jo įsigyti ir norėdamas tokiu būdu dar kitiems jį perskaityti..." P. Cvirkos kaiman netikėtai pakliuvo M. Gorkio "Motina." "Tai buvo nepaprastas įvykis. Vienas jaunuolis, geriau mokąs skaityti, šią knygą ketvertą kartų perskaitė savo draugams. Atsitiko taip, kad susirinkus klausytojams, kas vakarą atsirasdavo vis naujų, negirdėjusių iš pradžios."

Tai rodo, kad Lietuvos kaimas ištroškęs geros literatūros, gerų romanų, apysakų, novelių. Lietuvos kaimas nori skaityti, nori knygų, bet gerų sunku gauti (dėl cenzūros ir neturto), o fašistinius raštus kaimas "išbrokija."

Amerikos lietuviuos grožinės literatūros leidimas, imant bendrai, apleistas. Kitos sriovės šiuo tarpu tuo visiškai nemato reikalo rūpintis. Tik mūsų sriovė, turėdama tokią didelę su gražiomis tradicijomis organizaciją, kaip Amerikos Lietuvių Darbininkų Literatūros Draugija, to reikalo nepamiršta. Nepamiršta, jo, beje, ir mūsų dienraščiai—"Laisvė" ir "Vilnis". Mes galime pasididžiuoti ir tiražu. Naujai pasirodžiusi knyga dar pasiekia tūkstančius žmonių. Pav., "Povilo Jurkos" išleista virš 4,000 egz., "Mortos Vilkenės Diverso"—virš 5,000 egz., o St. Jasilionio eilių rinkinio "Bešvintančio Ryto"—2,500. Palyginti su Lietuva, mes stovime augštai.

Būty, tačiau, klaida sakyti, kad pas mus jau viskas gerai. Mes mažai turim rašytojų, mums stoka kritikų—grožinės literatūros įvertintojų. Mes, pagaliau, jei daugiau domėsio į tai kreiptum, galėtume grožinės literatūros kur kas daugiau praplatinti, negu iki šiol. Apie tai mums teks dar ne kartą pakalbėti.

Kur Grožinė Literatūra Sirpsta

Jau ne kartą mūsų spaudoj buvo pabrėžta, kad šiuo tarpu grožinė literatūra turi plačiausią dirvą platintis, didžiausį atbalsį—Sovietų Sąjungoj. Ten tūlų Gorkio ir kitų žymesnių rašytojų knygos išeina ne šimtais tūkstančių, bet milijonais kopijų ir jos kai bematant išsiplatina.

Pasiliuosavęs iš išnaudojimo ir priespaudos, Sovietų Sąjungos darbo žmogus šiandien turi ištekliaus įsigyti knygą—politinę, mokslinę ir grožinę. Ten veikia tūkstančiai bibliotekų. Socializmo žemės fabrikų darbininkai organizuoja savo skaitytojų ratelius, kurie ima geriausius rašytojus ir juos ne tik skaito, bet sprendžia, įvertina, išnešdami kolektyvę nuomonę apie tą ir kitą veiklą. Sovietų Sąjungoj ir rašytojai, todėl, nūnai aprūpinti užtikrintu, gražiu gyve-

nimu. Netrukus, ten kiekvienas kolektyvas turės savo biblioteką, o kiekvienas kolektyvietis bus nuolatiniu jos lankytoju ir naudosis viskuo, ką pasaulio geriausi protautai pagamino, sukūrė.

Deja, mums, amerikiečiams, atrodo, kad Sovietų Sąjungos lietuviai neišnaudoja tų progų pakėlimui lietuviškos knygos savo šalyj. Rašytojais, poetais jie turtingi, tiesa. Nemažai knygų (pavadinimais) jie išleidžia, ypačiai Baltarusijoje. Bet jų tiražai kol kas menki. Štai, tokio stambaus veikalo, kaip "Klykiantieji Korpusai," išleista lietuviškam vertime tik 825 kopijos; Juraitės "Partijos Kurjerė"—1,000 kopijų; Dabulio "Mano Tėvynė"—1,185, ir t. p.

Dar blogiau su "Priekalu", vertingu ir įdomiu žurnalu. Spausdinama jo tik apie 1,100 kopijų, bet ir tų veik pusė išsiplatina užsienyje. Pasak pačių priekaliečių pareiškimo, tokiam Leningrade žurnalo išsiplatina tik "apie 40-50" kopijų (kur lietuvių priskaitoma keletas tūkstančių). "Beveik nėra žurnalo prenumeratorių Odesoj, Vitebske ir kt. miestuose."

Rodosi turėtų būti sudaryti tarp Sovietų Sąjungos lietuvių draugų ir amerikiečių bendresni ryšiai apsimainymui literatūra. Jie turėtų pas save platinti daugiau Amerikoj išėjusių knygų, o mes—jų.

Tiesa, "Priekalo" platintojai Amerikoj nusiskundžia žurnalo suvėluotu išleidinėjimu, nauja rašyba ir kitais dalykais, kludančiais pasekmingesniai platinimui. Gal būt Sovietų Sąjungos draugai turi ką nors ir prieš mūsų knygas, bei žurnalą. Gal jiems nepriimtina mūsų rašyba.

Reiktų kaip nors dėlto visko susitarti ir imtis rimtesnio ir uoliosnio darbo platinime grožinės literatūros ir apamai knygų ir žurnalų.

1) "Yale Literary Magazine" už vas. mėn., 1936.

2) Net P. Ovkirkas "Žemę Maitintojų," sakoma, fašistinė cenzūra iškramtė.

3) "L. Z." už rugs. mėn. 5 d., 1936.

4) "Literatūra" num. 2, 1936.

5) už rugs. mėn. 5 d., 1936.

6) "Literatūra" num. 1, 1936.

7) "Raud. Art." num. 59, 1936.

Žalioji Arktika

Ar girdėjote apie tai, kad obelies medis išauga toks didumo, kai bulvių virkšėja Lietuvoj? Ir jis veda vaisius. Ar žinote tai, kad už šiaurės ruožto (t. y. apie už 1800 mylių toľumo tiesiai į šiaurę nuo New Yorko) gali augt rugiai, kviečiai, miežiai, bulvės ir net vynuogės? Ar girdėjote tai, kad tolimoj šiaurėj rugiai, kviečiai ir kiti javai dviem savaitėm išnoksta anksčiau, negu Lietuvoj? Kodėl taip yra?

Perskaitykite žemiau talpinamą straipsnelį, o tie "stebūkiai" lengvoj ir suprantamoj formoj bus išdėstyti.—Vert.

Vaizdai ir Tikrovė

KADA pamislini apie arktiką (šiaurę), tai stojasi vaizdas—balto sniego lygumos, lediniai kalnai, šaltis virš 40 laipsnių (pagal C.), nuolatinės pusnys ir šalti vėjai. Sunku suprast tai, kad už "šiaurės ruožto" taipgi būna pavasaris, kuomet sniegas tirpsta, upeliuose smarkiai teka vanduo, atleikia paukščių ir kad pavasarį seka vasara,—rami, šilta ir saulėta, auga žolė ir gelės.

Suprantama, jog lysvė užsodinta ropėmis arba kopūstais šiaurės kraštuose atrodo daug navatniau del mūsų, negu atradimas aliejaus Naujojoje Žemėj arba iškasimas anglies upės Enisejaus užlajos srityj. Iš tikrųjų gi, visame tame nėra nieko nepaprasto, nieko stebūklingo, reikia tiktai atimest seną, vienpusį supratimą, o pradėt mislyt naujai, pažvelgt sovietinėmis akimis į arktiką ir į jos gamtą.

Tolimoj šiaurėj pavasaris yra ypatingas; kitur tokio pavasario nėra. Jisai ateina su syk ir savo galingu spaudimu, kartais, į kelėtą dienų nugali žiauriai arktikos žiemą. Smarkiai eina ilgn dienos, sniegas urmu tirpsta. Milionai smarkių sriovių ir upelių pasidaro sau kelią tarpe baltų sniego kalnelių ir tirpstančių ledynų. O ant žemės, kur jau pavasario šilta saulė nutarpino sniegą, smarkiai lenda iš žemės žali augmens.

Pavasaris tolimoj šiaurėj nepripažįsta sutingimo, nežino apsnūdimo arba sentimentalio užsimąstymo. Čia viskas eina greit, viskas kur tai skubinasi, ir žolė, ir krūmai, ir paukščiai, ir žiurkės laukinės. Atrodo lyg kad tundra pirmą kartą pamatė didelę pavasario saulę ir dabar skubinasi

pasinaudot kiekvienu laipsniu šilumos, kiekvienu spinduliu šviesos. Elniai smagiai braidžioja po balas. Tundros žmogaus akys pasidaro gyvesnės.

* * *

1924 metų pavasarį Sovietų institutas pirmą kartą pradėjo savo "geografinius bandymus" tolimoj šiaurėj. Sovietų valdžia padėjo pradžią šiaurės žemdirbystei moksliniais pamatais ir praslinkus 10 metų, rezultatai tų bandymų stebina ne tik šaltųjų kraštų gyventojus, bet ir viso pasaulio mokslininkus. Tie rezultatai sumušė visas klastingas kalbas apie arktikos žemių nerlingumą.

* * *

Šturmuojame šiaurę Bonkomis ir Stalčiais

Desėtkai kambarių, šimtai šėpų, tūkstančiai mažų stalčių ir stiklinių bonkučių su sunkiai ištariamais lotyniškais parašais,—taip išrodo nauja kolekcija sėklų, kuri randasi Leningrade, surinkta sovietinio augalų instituto. Iš daugybės stalčių ir bonkučių, buvo imama labiausia tinkamos rūšys sėklų del pirmųjų arktikos bandymų.

Prirenkant šiaurės sritims kultūrinius augalus, einant per kambarius, žiūrinėjant šėpas ir lentynas galima patėmyt, jog augalų institutas nepasitenkino vien tik pavyzdžiais šaltųjų kraštų augalų. Del arktikos bandymų buvo parvežta augalų iš Tuniso, Alžyro, Abysinijos (Ethiopijos), Afganistano. Toks nepaprastas rinkinys sėklų išaiškinamas tomis klimato ypatybėmis pietinėse šalyse ant augstų kalnų, kur diena būna karšta, ryte vėsu, o naktį šalta, kai žiemą.

Apačioj žemėj Pavirtus į Ledą, o Viršuje auga Bulvės

Bandymai buvo daromi Kirovo krašte, prie Archangelsko, Kolo pussalyj, prie upės Pečoros ir daugelyj kitų šiaurės sričių. Pirmą vasarą buvo išbandyta 185 įvairios rūšys keturiasdešimties vaisinių augalų.

Kasmetinis komplikuo­tas bandymo darbas, pilnas visokių netikėtų atsitikimų, suteikė mokslininkam turtingų davinį, atidarė duris į neišsemiamas žemės ūkio galimybes.

Daugelyj rajonų žemė būna sušalus visą vasarą: kartais vieno metro gilumoj, kartais pusantro. Iškart atrodė neverta pradėti agronominius bandymus ant peršalusios žemės. Bet padarius keletą bandymų pasirodė, jog augalai gilesnį žemės sušalimą nejaucia. Del morkų, ropių, kopūstų ir net bulvių užtenka, kad atšyla tiktai viršutinis žemės sluogsnis.

Sunkiau dalykai stovi su įtręsimu. Del žemės, kuri didžioju susideda iš pieskų, reikalingas mėšlas. O tundroje mėšlo nėra, delto kad nėra gyvulių. Žinoma, gyvulius reikalinga auginti, bet tam reikalinga vietinis pašaras: dobilai, vikiai ir tt. Be žemės apdirbinėjimo, gyvulių neužauginsi. Na, ir turime užburta ratą. Bet visgi tą klausimą pavyko išrišti. Pagelbai atėjo sausinimo metodai. Nausausinimas didelių balų (žemu­mų) plotų, teikia žemės, kuri ir be mėšlo tinka del žemdirbystės, kuriai tik reikalinga neorganinių trąšų: fosforo, kalijo, azoto.

Kuris Laimės, o Kuris Žus

Kada jau parinktos reikalingos sėklų rūšys ir prirengtas žemės plotas, tai prasi­deda atsakomiausioji darbo dalis—iš­bandymas sėklų. Atvežtoms į šiaurę sėkloms tenka išlaikyt gana sunkų kvotimą—perneš ar neperneš jos klimato sąlygas ant tam tikro žemės ploto. Arktikos pavasaris rengia joms visą eilę surprizų: šalnos po saulėtų ir šiltų dienų, netikėtas sniegas ant užaugusių želmenų.

Nematoma šalų sriovė užplūsta visą apylinkę, ir taip lygiai, kaip kad vandens sriovė—iškart užplūsta žemumas, o pas­kui ir augštesnes vietas. Bandomieji žemės plotai nebūna lygūs kaip stalas,—reikia ir šaltis nelygiai paliečia visas dirvos dalis. Kokiu gi būdu sužinot šalčio jėgą, kurią gali iškentėti tam tikras augalas? Galima būtų prie kiekvieno augalo pridėti specialį termometrą, bet tai būtų perdaug neeko­nomiškas klausimo išrišimas. Tam tikslui

reikėtų specialio fabriko termometrams dirbti.

Mokslininkai sugalvojo gerą ir labai pri­einamą būdą. Daleiskim, kad ant tam tik­ro ploto daromi bandymai ant įvairių rū­šių bulvių. Bulvės susodinamos ilgomis eilė­mis, o čia pat šale, tokiomis pat eilėmis su­sodinama visa eilė augalų—nuo pat pieti­nių, šiltą orą mylinčių, iki šiaurinių, kurie gali pernešti šaltą klimatą. Krūmas bulvių, ir čia pat—tabakas, pomidorai, žirniai... Perėjo šaltis ir daržininkui reikalinga tik­tai peržiūrėti, pagal išbandytus augalus, kokią temperatūrą išlaikė viena ar kita rūšis bulvių.

Matot, koks tai paprastas ir tikras ter­mometras (gradusnykas)!

Nugalėję Vieną Priešą—Turi Kariauti su Kitu

Jeigu viena rūšis sėklų išlaikė pavasari­nes šalnas—tai tas dar nereikia, jog tos sėklos jau tinkamos del arktikos. Augalų laukia dar vienas sunkus kvotimas,—tai arktikos vasara. Ne kiekvienam augalui ją pavyksta atlaikyt.

Liaudies pasakojimuose kalbama apie tai, kaip medžiai, grybai ir gėlės auga naktį, kuomet žmonės ir žvėrys miega. Tos pasakos pamatiniai neteisingos. Augalai auga dienos laiku, prie saulės šviesos. O juk tolimoj šiaurėj saulė visą dieną šviečia per visą vasarą. Štai kodėl pirmiau tundroj ropė išaugdavo į įsikėrusįj medį, o bul­vių stiebai išsiraitydavo visais takais ir praėjimais, nes sėklos buvo neprirengtos arktikos aplinkybėms. Iš pasaulinių daržo­vių sėklų galima parinkti tinkamų rūšių ropių, burokų ir bulvių, kurios nepersimaino del daugelio šviesos. Ir taip viena bulvių rūšis išauga į milžinišką stiebą, vieton vai­sius ant šaknų, o kitos rūšys visiškai nesi­bijo perviršiaus saulės spindulių.

Igarkoj užauga du kartu ridikučiai vie­na vasara. Miežiai iš Mažosios Azijos ne­išnoka Leningrado apylinkėse, o Kirovs­ko krašte duoda puikiaušį derlių. Rugiai, kviečiai, miežiai tolimoj šiaurėj išnoksta 2-3 savaitēm anksčiau, negu pietuose. Vi­kiai, avižos, motiejukai išauga toki dideli,

jog gali juose pasislėpti didelis bulius su visais savo ragais. Pašaro augalai duoda 10 tonų nuo hektaro. Tai labai geras derlius. Arktikos sovchozai (valdžios ūkiai) ir kolchozai (kolektyviai ūkiai) užlaiko geriausią rūsijų karvių, paversdami tundras į sovietinę Holandiją. Visa tai padaro šviesa. 24 valandos šviesos į vieną parą!

Sovietų augalų instituto šėpose nevisada galima buvo rasti gatavų sėklų, tinkamų arktikos klimatui. Daugelį sėklų reikėjo perdirbti, pritaikant arktikos klimatui.

Kad gaut bulvių sėklą, kuri duotų gerą vaisių tolimoj šiaurėj ir nesibijotų stiprių šalčių, tai reikėjo padaryti šimtus čiepijimų, išvystyti šimtus naujų rūsijų. Akademiko Vavilovo ekspedicija, kuri 1925 metais važinėjo po Ameriką, surado 13 naujų rūsijų bulvių. Toji ekspedicija davė galimybės auginti bulves iki pat Lediniam okeanui. Pagelba čiepijimų su parvežtom rūšim bulvių buvo išvystyta derlingos, skanios, maistingos ir atlaikančios šaltį bulvės. Sovietų Sąjungoj bulvių puvinimas neša nuostolių po 100,000,000 rublių kasmet; išvystytos dėl šiaurės sėklos bulvių nepūsta. Tai milžiniškas atsiekimas dėl arktikos žemdirbystės.

Obuoliai Auga Kaip Agurkai—ant žemės

Arktika privalo turėti ne vien savo daržus, rūgius, kviečius, bulves ir pašaro augalus,—jai reikalinga ir vaisiniai medžiai.

Arktikoj paprasta ropė išauga į medį, o augstieji beržai tundroje auga mažai ką didesni už paprastą ropę. Medžiai bijosi žiaurių šiaurės šalčių. Mažiem medeliams būna šilta ilgos žiemos laiku po stora sniego kaldra. Jiegu būtų didesni—beabejones nušaltų. Bandomieji ūkiai jau išvystė pirmuosius arktikos vaisinius medžius. Jie buvo išvystyti lygiai taip, kaip ir bulvės—su pagelba čiepijimų.

Obelies šakos raitosi pagal žemę, kai apvynys be ramsčio. Obuoliai auga taip kai

agurkai,—nori nusiskinti—atsiklaupk ant kelių, praskirk lapus ir įsiekiok obuolį... Mičūrinas išvystė šiaurės grūšę. Paprastas grūšės medis per vasarą duoda vaisių 65 kilogramų, o Mičūrinas išvystytas—300 kilogramų. O medelis tikrai užaugusiam žmogui iki juostai! Mičūrinas išvystė taipgi vynmedį, kuris auga ir duoda vaisius prie Irkutsko, Enisei upės klonyje ir kt. Jis išnoksta į pusantro mėnesio.

Pasakiškoj Tundroj Knibžda Gyvybė

Arktikos augalai, žemdirbystė, sodininkystė jau pritaikyta prie vietinių aplinkybių. Tundroje išaugo milžiniški sovchozai ir kolchozai — “Industrija,” “Z a p o l i a r j e,” “Tuloma,” “Arktika,” “Pioner.” Maino savo išvaizdą tundrų peizažai; ant neužmatomų tundrinių plotų liūliuoja avižos, miežiai, rugiai, auga bulvės. Daržuose noksta tometės, dyniai, agurkai. Vis tankiau ant laukų pasirodo karvės. Šiaurės gyventojai yra apsaugoti nuo baisios ligos vadinamos cinga.

Einant darban šiaurės žmogus gali išgerti šviežio pieno stiklą, užkąsti šviežios duonos, o prie pietų gali skanūs barščius su bulvėmis, keptus obuolius, grūšes, vynuoges—ir tame nėra jokio dyvo. Drg. Kirovas kada tai yra pasakęs: “nėra tokios žemės, kuri tinkamose rankose, prie Sovietų valdžios, negalėtų būti paversta į naudingą žmonėms.”

(Iš “Vokrug Svietia”)

Vertė V. R.

PAAIŠKINIMAI

Arktika vadinasi visas plotas aplink žemės sąsialį (polių) už šiaurės ruožto.

Kirovsko kraštas tai buvusioji Viatkos gub.

Igarka miestelis randasi Sibire ant kranto upės Enisei, tuo laiku už šiaurės ruožto.

Mičūrinas buvo didis rusų sodininkas-daržininkas. Su pagelba čiepijimų jis išvystė naują ir patobulino senesius kultūrinius augalus: vuoagas, daržoves, vaisinius medžius. Nėgana to, tūlus augalus Mičūrinas “užgrūdino” taip, jog jie nesibijo ankstybų šalčių ir žiaurios žiemos tolimoj šiaurėj. Mičūrinas Sovietuose padarė tą, ką Amerikoj padarė Burbank.—Vertėjas.

Žydai ir Antisemitizmas Istorijos Šviesoje

D. M. Šolomskas

ŽYDŲ tauta išsiblaškusi po visą pasaulį. Dabartinį laiką visame sviete žydų priskaitoma apie 15,000,000. Bet ne visi jie yra išsilaikę savo tautiškume. Apie 20 nuosimčių žydų nemoka nė savo kalbos. Tūli etnologai tvirtina, kad tūlose šalyse net finzinė žydų išvaizda yra skirtinga.

Daugiausia žydų gyvena Jungtinėse Valstijose. Čia jų yra apie 4,000,000. Lenkijoje randasi virš 3,000,000; Sovietų Sąjungoje—2,750,000; Rumunijoje—1,000,000 ir kitose šalyse po mažiau.

Gilioje senovėje žydų tauta priklausė prie besikilnojančių žmonių (nomadų). Palestinoje jie atsirado apie 1,600 ar 1,400 metų prieš dabartinės metų skaitlinės (pirma Kristaus). Žydai ten sutvėrė kultūrą, jie laisvai gyveno apie 600 metų. Karaliaus Salomono laikais žydai buvo pasiekę didelės galios. Bet po jo mirties, apie 930 metų prieš dabartinio metskaičio, žydų valstybė suskilo į dvi. Prie to privedė skirtingi ekonominiai reikalai. Susitvėrė **izraeliečių** valstybė šiaurinėje dalyje, ir **judėjiečių** (Judėja)—pietinėje.

Apie 722 metus prieš metskaičio met-skaitos ant izraeliečių užpuolė asyrijiečių karalius Samari ir pavergė Izraeliją. Gi apie 586 metus ir judėjiečiai neteko savo laisvės. Juos pavergė Babylonijos karalius Novakudonosoras. Žydų tauta pateko kitų nelaisvėn. Po to Palestinoje viešpatavo Persija, Roma, o žydai buvo pavergti. Žinoma, kaip kiekviena pavergtą tautą, taip ir žydai nebuvo ramūs: jie kovojo, buvo sukilimų. Sukilimus visu žiaurumu slopino žydų pavergikai, ypačiai romiečiai baisiai skaudžiai baudė žydus sukilėlius. Jų cėsorius Titus sudegino Jeruzolimą, tūkstančius išžudė ir nuplakė, daugelį žydų išviję iš jų tėvynės. Tuo metu pas žydus atsirado vilčių tikėti į mesijas—laukimą išgelbėjimo, kuris išlaisvins jų tautą.

Žydai Pirkliai.

Žydai išvyti iš Palestinos, arba vargo priversti ją palikti, turėjo kaip nors gyventi. Jie pradėjo užsiimdinėti mainikavimu (versla, prekyba). Per ilgą praktiką, daugelis žydų virto gabiais verslininkais (biznieriiais). Istoriniai daviniai rodo, kad daugelio šalių valdonai, norėdami pakelti savo šalyje verslą, įvedavo į savo kraštą žydus. Tą darė Lietuvos kunigaikštis Vytautas. Taip elgėsi ir Rusijos caras Petras Didysis. Žinoma, savi biznieriiai pastebėjo, kad žydai yra gabesni ir prasidėjo neapykanta prieš juos, kaip biznieriūs. "Savas pasavą" ir šiandien yra obalsis, kad atitraukus nuo žydų pirkikus.

Senovėje žydai neprigulėjo prie semitų rasės. Semitus tada sudarė asyriečiai, babiloniečiai, hananiečiai, finikiečiai, puniečiai ir kartagoniečiai. Asyriečiai ir babiloniečiai buvo paverę žydus. Žinoma, kad per šimtmečius žmonės, gyvendami kartu, susimaišė, daug bendro pasiliko pas vienus ir kitus.

Šiandien semitų tautomis yra priskaitomi syrijiečiai, berberai, dalis abysiniečių, arabai ir žydai.

Antisemitizmas ir Neapykanta.

Antisemitizmas prasidėjo senovėje. Jau minėjome, kad prieš žydus neapykanta prasidėjo biznio reikalais. Pabaigoje vienuoliktą šimtmečio, 1,096 metais, prasidėjo pirmutinis Kryžiaus Karas prieš arabus, syrijiečius, turkus, semitus už atkariavimą nuo jų Palestinos; kaip sakydavo, už atkariavimą "švento Kristaus grabo," už atėmimą nuo pagonų "šventos žemės."

Kam tas karas buvo reikalingas? Jis buvo reikalingas pirkliams, turčiams, kad atsidarius kelią į turtingą Indiją. Mat, jiems ant kelio buvo galingos semitų ir turkų valstybės. Po priedanga atkariavimo "šventų žemių" ir vedė per 300 metų karus.

Kryžiaus karų buvo septyni. Juos organizavo Romos katalikų popiežiai ir jiems ištikimi Europos karaliai. Tai buvo žiaurios kautynės, kraujo išlieta upės. Aišku, kad neapykanta prieš eretikus, turkus, žydus—semitus baisiai buvo platinama. Labiausiai tulžis buvo išlieta prieš žydus, nes jų nemažą gyveno ir tose šalyse, kurių valdonai vedė tuos kryžiaus karus. Žydai buvo beginkliai, prieš juos dar kėlė religinį apkaltinimą, būk jie nukryžiuvojo Kristų, o tais laikais religinis fanatizmas buvo dar galin-gesnis.

Antisemitizmas labiausiai išsiplėtė apie vidurį kryživinių karų, įgavo labai didelio aštrumo, o dar daugiau padidėjo apsirėiškus baisiai ligai čūmai ("juodajai ligai") 16-tame šimtame. Nors ligos kilo iš priežasties karo ir vargo, bet žmonių pavergimai kaltino žydus. Dar pirmiau, 13-tam ir 14-tam šimtmėčiuose įvairios krikščioniškos biznio organizacijos jau buvo ant tiek išplėtę prieš žydus veikimą, kad tūlose šalyse karaliai apribavo žydams biznį arba ir visai jį uždraudė. Taip vystėsi antisemitizmas.

Žydų tautos sūnūs per šimtmėčius buvo persekiojami ir žudomi. Jau viduramžiais, kada baisiai kankinami ir išnaudojami baudžiauninkai sukildavo prieš savo pavergėjus, tai išnaudotojai suorganizuodavo žydų pogromus.

Tryliktame šimtmetyje buvo surengtas masinis žydų trėmimas iš Anglijos. Tokis pat žydų puolimas suruoštas Francijoje 14-tame šimtmetyje, o Ispanijoje ir Portugalijoje žydai buvo puolami ir vejami laukan 15-tame šimtmetyje. Vokietijoje dar pereito šimtmėčio antroje dalyje, laike finansinio krizio, buvo suruoštas puolimas ant žydų. Caristinėje Rusijoje žydai prasipletė, prijungus prie jos Lietuvos žemes. Rusijoje jau 1743 metais ant žydų buvo padarytas puolimas. Vėliau carų valdžios draudė jiems apsigyventi tam tikruose miestuose, jų dalyse, apribavo žydų skačių priimti į mokyklas, kitur visai uždraudė. Kada tik Rusijoje prasidėjo kokis krizis, ypatingai valstiečių ir darbo žmonių judėjimas, tai

caristinė valdžia ruošdavo žydų pogromus. Daug žydai iškentėjo.

Skaistesnis Rytas ir Fašizmas.

Žydų tautai, kaip ir visiems pavergtiems, skaistesnis rytas nušvito laike Francijos Didžiosios Revoliucijos pabaigoje aštuonioliktame šimtmėčio (1789 metais). Francijoje žydai atgavo žmogaus teises. Įstatymiškas žydų tautos sulyginimas su kitais žmonėmis prasidėjo ir kitose šalyse. Tik caristinė Rusija ir Rumunija dar vis laikėsi savo seno prieš žydus nusistatymo.

Rusijoje revoliucija—nuvertimas caro ir buržuazijos viešpatavimo,—įsisteigimas Sovietų valdžios, padarė galą žydų tautos, kaip ir kitų tautų, pavergimui ir Rytuose.

Sovietų Sąjungos valdžia 1928 metais suteikė prie Amūro upės žydams Autonominės Respublikos teises. Tas kraštas vadinas Biro-Bidžanu ir gamtiniai turtingas, bet buvo neišvystytas. Ten žydų tauta šiandien vysto savo tautinę kultūrą, kartu su kitais Sovietų Sąjungos gyventojais budavodama socialistinę tvarką. Kiti žydai, kurie gyvena kitose vietose Sovietų žemėje, yra lygūs su kitais piliečiais.

Tuom kartu kapitalo šalyse, ypatingai fašistinėse, paaštrėjus klasių kovai, prasidėjo plėstis pasiutęs antisemitizmas. Vokietijos fašistai bjauriai puola žydus. Daugelyj miestų, gatvėse žydams draudžiama pasirodyti.

Prieš žydus pogromų bangą padidėjo Lenkijoje, Rumunijoje, Vengrijoje ir eilėje kitų šalių. Jų buvo Lietuvoje ir Kanadoje. Fašistai ir išnaudotojai tiksliai kursto nesąmoningas mases prieš žydus, kad daugiau suskaldžius darbo žmonių jėgas, kad labiau padidinus tautinius pasidalinimus ir tautinę neapykantą, idant jie, išnaudotojai, galėtų ir toliau viešpatuoti.

Lietuviai ir Žydai.

Lietuviai esame tampa susirišę su žydų tauta. Dabartinėje Lietuvoje iš apie pustrečio milijono gyventojų artai 200,000 yra žydai, tai yra, apie 8 nuošimtis visų Lietuvos gyventojų.

Ar lietuviai laisvi nuo priešžydiškumo? Ne, negalima tuom pasidžiaugti. Biznio konkurencija, mitiškos kunigiškos pasakos apie Kristų, senos atraugos kryžiuočių laikų, kurie ne vien semitus puolė, bet tais laikais žudė ir lietuvius, gudrus išnaudotojų darbininkų jėgų skaldymas,—visa tai sudarė nemažai sentimentų lietuvių tarpe prieš žydus.

Bet gi žydų tauta skirstosi į klases, kaip ir kitos tautos. Giliau pažvelgus, pamatysime, kad net bjaurus žydų puolikas Hitleris gražiai sugyvena su turtingais žydais Vokietijoje.

Pas mus lietuvius dažnai girdisi žodis "žydėlis." Jis yra tiksliai išgalvotas, kad žeminti žydus. Pas mus ir sceniškuose vei-

kaluose neapsieinama be antisemitizmo. Jeigu jau veikale pasitaikys žydo rolė, tai ne tam, kad žydas atstovautų gerą charakterį, kad jis būtų įvestas parodyti solidarumą ir bendrumą visų tautų dirbančiųjų reikalų, bet tam, kad tą žydą, o per jį, kaip charakterį, ir jų tautą laikyti pajuokai, išniekinimui. Paimkime mūsų senesnius scenos veikalus, kur tik randasi žydas, tai jis įdėtas ne tarptautinių ryšių stiprinimui, bet didesniai tautiniam pasidalinimui, žydų išjuokimui.

Prieš tai reikia pradėti griežtą kovą! Žydų tauta nėra nei geresnė, nei blogesnė už kitas tautas! Reikalingas visų tautų darbo žmonių solidarumas ir broliškumas, kad nugalėjus išnaudotojų klasę ir kad darbininkija galėtų išsilaisvinti!

Teatras, Realizmas ir Idejos

Brooklyno Lietuvių Liaudies Teatro suvaidinta triveiksmė drama "Ant Bedugnės Krašto" sukėlė labai gyvų ir rimtų diskusijų apie meną ir jo turinį, apie teatrą ir jo vaidmenį, apie menininkus ir jų idėjas. Nebus pro šalį ir mums prisidėti prie tų diskusijų. Mes imsime veiklą "Ant Bedugnės Krašto" ir jo autorių tik už pavyzdį konkretizavimui savo pastabų apie teatrą ir jo turinį abelnai.

Šią dramą parašė tulas Kazys Alyta, sakoma, virš dvidešimt metų tam atgal Lietuvoje. Diskusijose tuli mūsų menininkai labai griežtai tvirtina, kad autorius turėjęs mintyje tikrai vieną tikslą, būtent, kovą prieš girtuoklybę. Todel patsai veiklas neturįs kito tikslo. Netvirtinsime, kad tame nėra tiesos, bet toli gražu ne visa tiesa. Visų pirma, joks scenos veiklas negali liesti tikrai vieną įvykį, tikrai vieną kuria idėją, tikrai vieną mažą dalelę mūsų plautos ir labai supainioto gyvenimo—priešingai, kiekvienas veiklas, tiesioginiai ar netiesioginiai, vienu ar kitu būdu, liečia daug įvykių, daug idėjų, stačiai visą tą gyvenimą ir da gyvenimą ne vieno kurio žmogaus, bet daugelio žmonių. Be to, tie žmonės gy-

vena ne tuštumoje, ne kiekvienas savo atskiram pasaulyje, bet bendram pasaulyje ir vienas su kitu susirišę tam tikrais socialiais ryšiais. Tarpe tų žmonių viešpatauja lytiniai, tautiniai, rasiniai ir, kalbant apie mūsų kapitalistinę visuomenę, klasiniai santikiai. Taigi, ar galima sakyti, kad toks ir toks scenos veiklas arba tokia ir tokia knyga klydo tikrai vieną dalykėlį, taiko ir pataiko tikrai į vieną tašką? Ne, negalima. Tiesa, autorius gali įsivaizdinti, kad jis, rašydamas veiklą, taikė ir pataikė tik į vieną tašką, nieko daugiau neužkliudydamas ir nepaliesdamas, bet tai ir pasilikis tik jo įsivaizdinimui, gal netgi troškimui.

Sudėtis ir Branduoelis "Ant Bedugnės Krašto"

Ūkininkas Juozas—didelis girtuoklis, tikrai nelemtas sutvėrimas. Jo žmona Magdė švari, darbšti ir teisinga moteriškė. Jo sūnus Jurgis—girtuoklis, bet Jonukas tikrai doras vaikas. Jų giminė Motiejus tikrai pavyzdingas ir doras ūkininkas. Jis bando išgelbėti Juozą ir jo sūnų, rodydamas jiems teisingą kelią į švarų gyvenimą.

Štai mes ir turime paveikslą Lietuvos ūkininkų—vienai girtuokliai, kiti blaivūs. Niekas, žiūrėdamas į šitą veikalą, neišsineš įspūdžio, jog visi lietuviai ūkininkai arba amžini girtuokliai, arba karšti blaivininkai. Vadinasi, autorius čia mums davė teisingą paveikslą.

Tačiau Kazys Alyta nenorėjo palikti mūmę tokį įspūdį, kad net ir tie blogieji lietuviai yra amžini bevilčiai, kad jie jau tokiais ir mirs. Jis norėjo parodyti ir parodė mums, kad net ir girtuoklio lietuvio sąžinė nėra amžinai užmušta, kad ji nebe-galėtų atbusti ir sublizgėti bent jau dvyliktoje valandoje savo kelionės nuo mūsų griebnos žemelės. Todel jis, tiksliai, žinoma, neleido Juozui numirti be atgailos. Nors ant mirties patalo Juozas sugrįžo "prie dvasios šventos", pasitaisė, atsiprašė Magdės už jo padarytas jai širdyje žaizdas. Magdė, žinoma, atleido jam jo griekus. Klausovas, žinoma, galisi nelaimingo Juozo, vieton piktumu palydėti jį amžinastin. Mat, lietuvius lietuvi turi mylėti, turi jam atleisti!

Bet "Ant Bedugnės Krašto" ne tik tiek parodo. Apart to, parodo dar ką kitą. Parodo, kad ūkininkas Juozas viską prageria, taip pat jo sūnus Jurgis žūsta žydo Berkaus karčiamejoje. Be abejonės, autorius negalėjo užmiršti žydu, kurių Lietuvoje yra nemažai. Jisai stengėsi ir, kaip rašytojas ir dramaturgas, turėjo stengtis duoti mums šį bei tą ir apie juos, nes, aišku, jis norėjo savo veikale perstatyti viso Lietuvos gyvenimo vaizdą. Jis mums paaukoko Berkų.

Kaip Juozas ir Motiejus atstovauja Lietuvos lietuvių ūkininkus, taip Berkus—žydu. Berkus be jokių ribų skūpis ir suktas. Jis kalbina Juozą ir jo sūnų grūdus vogti ir jam pigiai parduoti. Jis nugirdo Juozą ir išgauna iš jo vekselį penkių šimtų rublių vertės, kuomet tasai nelaimingas girtuoklis jam buvo skolas tik maža dalim tos sumos. Berkus mirštantį Juozą meta laukan iš jo namų už tą suktai išgautą neteisingą vekselį. Pas jį pasigailėjimo nėra. Jis niekšas iki pat galo. Juozo ir Magdės laimė, kad jų sūnus Jonukas atsiskubino su penkiais šimtais rublių ir išgelbėjo jiems jų namus—išgelbėjo juos nuo to tikrai ne-

lemto žydo. O kad nebūtų jokios abejonės, kaip veikalo autoriaus širdis plaka linkui Lietuvos žydu, tai jįsai priverčia tuos mūsų brolius lietuvius Berkų vadinti "smarve".

Dabar jau, sąmoningai ar nesąmoningai, žiūrovų-klausovų galvoje susitvėrė toks įspūdis: Lietuvių yra visokių—ir gerų ir blogų, bet net ir blogiausias nėra amžinai prazuves. Kas kita su žydais. Žiūrėkite, Berkus buvo ir iki galo pasiliko niekšu.

Bet ar visi Lietuvos žydai yra karčiaininkai? Ar visi Lietuvos žydai yra tokie, kaip Berkus? Nieko panašaus. Jų irgi yra visokių—gerų ir blogų.

Tačiau mes ir dar neturime pilno Lietuvos žmonių vaizdo. Ten juk esama ir darbininkų, ypatingai daug bernų, kurie Lietuvoje yra daugiausia slėgiamas ir išnaudojamas elementas. Kazys Alyta, kaip to tikras "artistas", neužmiršo ir jų. Jis davė mums Berkaus berną Baltrų! Baltrus irgi amžinas girtuoklis ir tinginys.

Kuomet Realizmas Nėra Realizmas

Diskusijose del "Ant Bedugnės Krašto" susitikome su mums jau senai pažįstamu argumentu, kad šis veikalas yra "realus," paimtas iš gyvenimo.

Vienas sako, kad jis pažinojo vieną žydą karčiaininką, kuris buvo taip suktas, kaip tas Berkus. Kitas tvirtina, kad jis matė Lietuvoje ne vieną berną amžiną tinginį. Tuo būdu šitie du tipai esą tikri, paimti iš tikro gyvenimo. Vadinasi, "Ant Bedugnės Krašto" išlaiko visus realizmo reikavimus.

Pakalbėsime apie tai. Pastaraisiais ke-liais metais diskusijose apie teatrą ir apie gražiają literatūrą abnai buvo daug prikalbėta ir prirašyta apie "realizmą" apie "socialistinį realizmą" ir tt. Ypatingai daug šiais klausimais buvo rašyta ir teberašoma amerikinėj revoliucinėje literatūroje. Mūsų lietuvių literatūroje irgi buvo vieno kito menininko bandyta šis klausimas pajudinti.

Tačiaus aiškaus supratimo apie realizmą teatre, tai yra, scenos veikaluose bei gražiojoje literatūroje mes da neturime. Vardan taip vadinamo "realizmo" pateisinama visokia maišatis; vardan "realizmo" atmetamas ir sukanveikiamas realizmas.

Pažiūrėkime, kaip "realus" tipas gali būti visai nerealus. Pavyzdžiui, tavo ir mano pažįstamas girtuoklis Jonas yra labai realus daiktas, bet tas pats Jonas scenoje, dramoje, knygoje, gali būti visai nerealus, gali būti tiktai karikatūra. Todel, kad šis Jonas scenoje bei knygoje jau visai skirtingas Jonas; jis jau tam tikras Jonas, tai yra, jis jau **Jonas charakteris, Jonas tipas**. Jis jau daug Jonų, kurie per jį kalba ir veikia į šimtus ir tūkstančius klausovų, žiūrovų, skaitytojų,—daro į juos įspūdį, tveria juose vaidentuvę, gimdo mintis, vienon ar kiton pusėn sveria jų supratimą, jausmus, sąmonę; palieka jų galvose tai, kas labai sunku išimti, išdildyti. Ir jeigu autorius neduos kitonisko, negirto, blaivaus tipo arba jeigu tas pats tipas nebus sąmoningai ir tinkamai įdėtas į rėmus, į apystovas, aplinkumas, kurių pagelba per girtuoklį Joną matytumėme, suprastumėme, kad dar esama ir kitų Jonų, dorų ir negirtuoklių, tai klausytojuose arba skaitytojuose pasiliks supratimas, kad visi Jonai tokie pat "Jurgiai". Tokiame atsitikime girtuoklis Jonas pasidarys neberealus.

Dar vienas pavyzdys. Visi žinome, kad vidutinis lenkas nelabai kaip žiūri į lietuvi, kaip kad vidutinis lietuvis pusėtinai prastai mano apie lenką (nekalbėsime čia apie priežastis). Daleiskime, kad tulas lenkas autorius parašė veikalą, kuriame jisai davė tipus visokių lenkų. Bet ten buvo rolė vieno didelio niekšo, atsiprašant, "smarvės" (kaip kad "Ant Bedugnės Krašto" autorius vadina žydus). Šią "garbingą" rolę autorius paaukojo mūsų broliui lietuviui—"lenkų priešiui." Ar galima rasti tokiai rolei tinkamas lietuvis toj pačioj Lenkijoj? Be abejonės, kad galima—ir pusėtinai daug jų rastume. Taigi, šis lietuvis yra labai "realus" šiame veikle. Tad ir veikalas turėtų būti "realus," "paimtas iš gyvenimo." Tačiau lenkuose klausovuose jis sutvers dar piktesnę nuomonę apie lietuvių abelnai (ar tai jie, lenkai, jaus, ar nejaus, tai visai kitas klausimas). Bet ką sakys lietuviai, ypatingai revoliuciniai lietuviai, apie tą veikalą, apie jo autorių ir apie menininkus, kurie tą veikalą vaidins ir, kas blogiausia, dar jį apgins, jį teisins ir jį girs?

Kiekvienas, šį tą nusimanąs apie teatrą, pasakys, kad šitas lietuvis tame veikle nėra realus tipas—tai tiktai bjaurus paniekinimas lietuvių. Aišku, kad ir visas toks veikalas nieko bendro neturės su tikruoju realizmu.

Deja, tuli mūsų draugai, daug dirbą meniniame judėjime, labai klaidingai suprantą realizmą. Jų supratimas apie realizmą yra vulgariškas ir pavojingas. Tuo supratimu vaduojantis, galima pateisinti kiekvieną priešdarbininkišką idėją, sąmoningai ir labai gudriai mūsų klasinio priešo skelbiamą teatrališkuose veikaluose bei šiaip gražiojo literatūroje.

Istoriniai Netikslumai Mūsų Teatre

Brooklyno Lietuvių Liaudies Teatras susimokinęs vaidinti ir kitą veikalą, būtent, "Partizanai." Tai vienveiksmė drama iš kovų Rusijoje tarpe partizanų (darbininkų ir valstiečių) ir baltgvardiečių (kontr-revoliucionierių) 1919-1920 metais. Veikalo autorius—Jak. Apuškin. Apie "Partizanų" dvasią ir tikslus negali kilti joks klausimas: tikslai d a r b i n i n k i š k i - r e v o l i u c i n i a i. Todel Liaudies Teatro pasimokymas šį veikalą duoti mūsų publikai yra sveikintinas. Palyginus su "Ant Bedugnės Krašto," "Partizanai" labai skaisčiai šviečia.

Deja, ir šis veikalas ne laisvas nuo labai rimtų netikslumų, kurie, žinoma, yra visai kito pobūdžio, kaip "Ant Bedugnės Krašto." Ten turėjome reikalą su mums svetimomis idėjomis, čionai su istorinėmis klaidomis ir paviršutiniškumu aiškinimo procesų, kuriais auklėjasi, mokslinasi, kinta žmonės ir jų supratimai. Šia paskutine liga sunkiai serga ne tik mūsų sceniški veikalai, bet taip pat visa proletarinė literatūra. Tad bus pravartu plačiau apsisoti.

Trumpai, "Partizanų" turinys yra toks: Pas eigulį Patapą stubon, didelęjį, tamsioj girioj, įsiveržia rusų baltgvardiečių kapitonas Gurjevas ir anglų karininkas (majoras) Robertas. Jie jieško pasprukusio peršauto partizano Kručio. Bet eigulis sakosi nieko nežinąs apie Kručį. Apmušę eigulį, karininkai nusitaria leisti su savo šimtu kareivių po girią jieškoti Kručio. Tuo tarpu eigulio stubon įgriūva sužeistas Krutys. Jis

kalbasi su eigulio dukra Naste ir įteikia jai tam tikras popieras, kurios turi būti perduotos raudongvardiečiams. Įeina ir Patapas ir eina tarpe jų visų ilgas pasikalbėjimas. Sugrįžta baltgvardiečiai, sušaučia Krutį, bet Patapas paima nuo Nastės dokumentus ir neša raudongvardiečiams, pats virsdamas partizanų.

Bet kaip Patapas, “63 metų senis,” virto tuo drąsiu kovotoju? Kokius dvasinius ir fizinius procesus jis pergyveno pirma, negu suprato raudonųjų (revoliucionierių) tikslus, idealus, idejas, pasišventimą, negu galėjo įvertinti svarbą jų kovos, negu pats su ginklų rankoje išmaršavo į kovos frontą be jokios baimės, be jokio dvejojimo? Jokio. Užteko kelių Kručio žodžių ir šis pusėtinai tamsus, nesuprantas skirtumo tarpe baltgvardiečių ir raudonųjų, netgi priešingas pastarieiems (“Pradėjai kariauti, tai ir kentėk. Ar kas paverstė tave prie to?” kalbėjo senis sužeistam partizanui), virto visai nauju žmogumi! Užteko trumpo, bet aistringo pamokslėlio ir jau senis sakė: “Reiškia taip... o aš maniau... (Pašoksta). Ak... štai taip, bet aš iki šiol nieko nesupratau ir suprasti negalėjau!” Arba vėl: “Du keliai, sakai. Tiesa? Viskas tiesa. Vadinasi, visą gyvenimą aš nesąmonėje buvau.”

Partizanas Krutys atsako: “Aišku, kad taip.”

Patapas: “Pirkliui Arkėjui tarnavau, septynis rublius gavau ir dantis priedui. Bet juk ir mano širdis užvirė, tik aš maniau, kad vienas nieko nenuveiksi... ir tylėjau. Bet dabar, dabar jau laikas! (Griebia savo šautuvą). Į laisvę! Į laisvę!... Šešiosdešimt metų jau man, bet dar esu tinkamas, ir dar kaip tinkamas! Dar paukštį skrendantį nušaučiu!”

Kaip jau sakytą, to greito atsivertimo ir įtikinimo liga serga mūsų ne tik scenos veikalai, bet visa revoliucinė literatūra. “Partizanai” gi pasiekę ryškiausį laipsnį.

Apie istorinius netikslumus. Pačioje pradžioje veikalo parodoma, kaip įsiveržęs stubon baltgvardiečių kapitonas Gurjevas ir anglų majoras Robertas kamantinėja eigulį Patapą. Kamantinėja Gurjevas. Reikalau-

ja, kad Patapas pasakytų, kur randasi partizanas Krutys. Girdi, jis turi būti pas Patapą. Bet Patapas užsigina. Tada:

Gurjevas (Robertsui):—Jūs girdite, Sir Roberts, jis tvirtina, kad nieko nežino.”

Robertsas: Bet jis turi žinoti. Mušt jis reikia, nes muzikas mėgsta, kad jį muši.

Vadinasi, baltgvardiečių vadai, kapitonas Gurjevas, nemoka nė išgauti iš muziko informacijų, nežino, kad “muzikas mėgsta, kad jį muši,” nesupranta žiaurumo ir tt.—to viso jį turi pamokinti anglas. Gurjevas gi atstovauja baltgvardiečius, ypač jų karininkus, vadus. O visai sietas žino, kokiais žvėriškais darbais, kokių brutališku kanikinimu žmonių baltgvardiečiai pasižymėjo. Visai jiems nereikėjo jokio pamokinimo tame amate. Jie daug geriau už anglus žinojo, ką “mėgsta” Rusijos muzikai.

Be to, veikiausia autorius nežinojo, kad anglai, būdami augstai “civilizuoti,” turi išdirbę ir naudoja daug “civilizuotesnį” būdą išgavimui informacijų, negu kumščiu mušti savo auką. Paprastas mušimas yra liekana. “Civilizuotas” “third degree” daug vaisingesnis, kaip senasai, barbariškasai—deginimas padų, išmušimas dantų, sukrūvinimas aukos ir tt. Tie būdai kaip tik pritiko Gurjevui, bet ne Robertsui.

Taip pat nesinori tikėti, kad toks augštas anglas karininkas baladojosi po miškus su grupe baltgvardiečių gaudyti partizanus. Visai kitokia anglų interventų rolė buvo. Matomai, autorius norėjo kaip nors atvaizduoti rusų civiliam kare anglų rolę, tai pačią ir prilipdė Robertsą prie Gurjevo miške pas eigulį. Čia visai apsilenkta su istoriniu realizmu.

Betgi, ar tas jau reiškia, kad “Partizanai” yra visai prastas ir nenaudingas veikalas?

To negalima sakyti. Su visais jo netikslumais, “Partizanai” turi tikrai gražius ir darbininkiškus tikslus ir daug geresnis veikalas, negu visa eilė kitų, kuriuos mes esame matę lietuvių darbininkų repertuare. Todel Brooklyno Lietuvių Liaudies Teatras nepadarė klaidos pasirinkdamas “Partizanus” po mums svetimo “Ant Bedugnės Krašto.”

Dešimtadalis

Iš žemės gelmių išvažiavo virtinė nedidelių vagonėlių, kupini anglių.

Vairuotojas sustabdė traukinėlį, nervinagai išsitraukė iš kišenės mėlynos spalvos nosinę, panašią puodkelei, nubraukė šalto prakaito lašus, ištryškusių ant paišino veido ir maštančiai nuskubėjo raštinėn.

Kazys, vos spėjęs įžengt raštinėn, pastebėjo už stalo sėdintį pusplikį superį (vyriausią užveizdą), kurio keli tamsiai juodos spalvos plaukai nuo kairiojo paausio driekėsi skersai plikę. Jo įdubusios pakaktėn juodos akys, pridengtos tankiais juodais antakiais šį kartą piktai įsmigo į neramumą apimtą Kazį.

—Ką pasakysi?—žemu baso balsu klausė superis, nei sekundai nenukreipdamas akių žvilgsnio nuo Kazio.

Kazio kūną staiga perbėgo šalta, nejauki šiurpulių banga, paskui pasidarė karšta, po to vėl ištryško ant jo kūno prakaitas. Jis drebančiais, krumpļetais pirštais glamžė juodomis dulkėmis prisigėrusią kepurę. Norėjo ką tai sakyti, bet kažin kas atsitiko. Išdžiūvo koserė, mirksėjo akių vokeliai, bandė atsikrenkšt, nuvalyti gerklę. Bet tuo tarpu superis paklausė:

—Ko nori?

—Nelaimė,—nervingai išstūmė Kazys.

—Kokia nelaimė? Sakyk, ko tyli?!

—Suvažinėjau....

—Ką?

—Joną....

—Kokį Joną?

Tą.... seną, Mister super.... Jis niekad neateidavo į didįjį kelią.... Šiandien, kaip tyčia....

Superis, lengvai mušdamas pirštų galais taktą į stalą, kažką mąstė. Žymiai suretino taktą ir klausiančiai žvilgterėjo Kaziui akysna.

—Kazy, kokį tu Joną suvažinėjai?

—Tą.... seną....

—Pavardės nežinai?

—Ne, Mister super, ne! Ne žmogų—mulą....

Pastarasis Kazio paaiškinimas, tartum

žarijų užpylė superiui. Jis perkūnišku kumščio smūgiu trenkė į stalą. Jo akys išsipūtė. Jo kumščiai kietai susirakino, tarytum paralyžius juos sugniaužė. Dantis kietai sukando. Jis jieškojo žodžių sunaikinimui Kazio, bet šiuo tarpu jų negalėjo rast. Tad pro dantis prakošė:

—Polak!

Išsitraukęs iš kišenės nosinę lėtai nusišluostė veidą. Paskui susimąstė.

—Geras buvo mulas....—po trumpos pauzės murmėjo sau po nosę.—Vietoj jo,—augštesniu tonu pareiškė,—verčiau būtum suvažinėjęs dešimts polakų! Dabar,—pirštu rodydamas į duris,—eik sau! Supranti? Eik!

Kazio grubus kūnas susvyro. Jis žemai lenkdamasis siekė superiui bučiuoti ranką, bet pastarasis piktai nusigrįžo. Kazys, atsiklaupęs ant kelių, abiem rankom sugniaužęs kepurę, prašė dovanojimo. Jis prašė nuoširdžiai, kaip katalikas dievo, kad teiktųsi atleisti jam nuodėmes.

Superis rūščiai pažvelgė į Kazį ir pareiškė:

—Tau vietos nėra! O ryt išsikraustyk iš grįčios!

—Mister super,—dar kartą kreipėsi Kazys,—kur aš dėsiuos su šeima? O, Mister, pasigailėk!

—Laukan!—isteriškai suriko superis.

Kazys atsistojo. Jis atsistojo nebe tas, kai klaupėsi prašyti pasigailėjimo. Jis dabar drebėjo ir prakaitas tryško veide. Bet jis drebėjo ne iš baimės. Jo krūtinėj virė neapykanta prieš superį. Jis sukando savo baltus, aštrius dantis ir iškėlęs augštin sugniaužtas kumštis, grąšmingai ištare:

—Dėle, tu....

Išėjęs iš raštinės, Kazys negalėjo atsikvošėti. Jis buvo pažeistas, jis jautė skausmą krūtinėj, tartum superis jam būtų suraižęs ją kardu. Bet jo širdy buvo daug skaudesnė žaizda. Jis, nežinodamas ką daryti, pašnabždomis kartojo: "Tik dešimtadalis mulo! Aš—žmogus—tik dešimtadalis mulo"?!!

Pranas Kartus.

Rusu Literatūros Saulė

JONAS KAŠKAITIS

NEUŽILGO sueina šimtmetinė sukaktis nuo mirties didžio rusų poeto Puškino.

Puškinas. Puškinas. Tas magiškas žodis. Kas jo nežino? Kas jo negirdėjo? Stebėtinai genijus, milžinas, kolosas, rusų literatūros saulė. *Naujos rusų literatūros išteigėjas-tėvas*. Puškinas, savo genialių kūrinių jėga, virbinte virbina visos rusų liaudies sielas. Visų mylimiausias poetas, jis buvo ir tebėra gyvas įkvėpimo šaltinis visiems, kas tik kada skaitė, gėrėjosi jo nuostabių tvarinių šedevrais.

ALEKSANDR SERGEJEVIČ PUŠKIN
(1799—1837)

Aleksandr Sergejevič, Puškin paeina iš senos dvarininkų šeimos. Gimė 1799 metais. Jau nuo pat savo kūdikystės jis parodė nepaprasto susidomėjimo liaudies dainomis, pasakomis, padavimais. Jis ištisas valandas klausydavosi pasakų ir dainų, kaip jam niūniavo jo slaugė, senutė baudžiauninkė valstietė.

Kiek paaugęs, jis tapo išvežtas mokytis į Carskoje Selo *licejų* (lyg ir gimnazijon). Da

vaiku būdamas, jis jau pradėjo rašyti eiles. Nepaprastą vaiko gabumą patėmijo senyvas poetas *Deržavin* ir pranašavo jaunučiam Puškinui skaidrią ateitį.

Metai ėjo, Puškinas brendė—ir inteligentijos tarpe jis plačiai paskilbo, kaip itin talentingas poetas. Nors ir dvarininkų paėjimo, jis gyvai atjautė pavergtos liaudies baudžiauninkišką būklę. Susipažinęs su pažangesnių liberalų būriu, jis gyvai suprato aną sunkų carizmo slogutį. Tapo policijos įtartas dalyvavime priešvaldiškam judėjime su *dekabristais*, kurie bandė išreikalauti iš caro valdžios konstitucinių liuosybių. Už tai tapo ištremtas iš Peterburgo į tolimos gubernijos kaimą, po policijos priežiūra. Ir tik dėka tūlų įtakingų asmenų užtarimo, jis tapo ilgainiui paliuosuotas ir apsigyveno Maskvoje.

Visų mylimas, visų gerbiamas, kaip drąsus originalus poetas, jis vienok ir ant visados pasiliko caro valdžios priežiūroj. Policija, žandarai daug jam teikė nesmagumų ir trukdymų. Be griežtos paties *caro Nikolajaus I* cenzūros, Puškinas negalėjo išleisti nė vieno savo kūrinio.

O darbavosi Puškinas tikrai su nepaprastu karščiu, "ir garsų ir sumišimo pilnas." Pasak bijografo *V. Veresajev*o, Puškinas rašė per ištisas dienas. Eilės jam vaidindavos net per sapną, taip kad jis nakčia pašokdavo iš lovos ir užrašydavo jas patamsy. Jei kurios mintys nespėdavo susiformuoti eilėmis, tai jis jas ant greitųjų užrašydavo proza. Bet paskui jis kruopščiai visa ką taisydavo, išbraukdavo, vėl rašydavo, vėl išbraukdavo. Bendrai ant savo kūrinių Puškinas darbavosi labai daug. Jo juodraščiai atrodo lyg nuolatiniai tinklai, kur, sulipę virš viena kitos, tyso eilės ir žodžiai, pasekmingai vėl ir vėl išbraukti.

Grįžęs iš ištėmimo, Puškinas linkni valdžios užsilaikė atsargiai, kad vėl nebūtų kokių užmetimų. Vienok caras nuolat rodė jam gilaus nepasitikėjimo. Vis teikė jam "malones"—apribavimus, suvaržymus. Puškinas nebegalėjo net savo artimesnių draugų būreliui perskaityti savo eilių. Jis pirma to turėjo jas priduoti *pačiam Nikolajui* peržiūrėti.

Užbaigęs savo draminę poemą "*Boris Godunov*," Puškinas ją nusiuntė carui cenzuruoti. Ir susilaukė atsakymo, kad, girdi, jūs vėl pertaisykit tą savo komediją ir padarykit iš jos istori-

ne apysaką arba romaną, panašiai Valterui Skotui... Nemokša: caras davė prisakymą poetui nuodugniai perdirbt savo genijalų kūrinį, sulyg jo cariškais nurodymais... Puškinas stovėjo ant savo, užtat caras išdavė prisakymą, kad pjosos nespausdint.

Taip ir ėjo ta nelemtoji pikto caro ir jo žandarų priežiūra ("globa," "malonė"), uždėta ant genijaus-poeto. Ir toji "globa" globojo, slėgė Puškiną per visą jo gyvenimą. *Po ta akyla "globa" buvo netik visa jo literatūrinė veikla, bet ir kiekvienas jo gyvenimo žingsnis.*

Pas du armijos oficeriu tapo atrasta gabalėlis eilių "*Andrius Šenjė*" (Andrea Chemier"), užvardytas "*14 gruodžio*." Tai revoliucinė poema iš Francūzų Revoliucijos laikų. Tuoju buvo suimtas Puškinas ir ilgai kamantinėjamas, kol galų gale, net dviejų metų bėgiu, jam šiaip-taip pasisėkė išsipainiot. Jis prirodė, kad tos jo eilės nieko bendra neturėjo su *14 gruodžio dekabristų maištu* bei sukilimu. Tačiau jis tapo pavestas da griežtesnės slaptosios policijos priežiūrai.

Nespėjo aptilt ta byla, kaip tuoj prieš Puškiną iškilo da svarbesnė byla. Valdžios žinion pateko priešreliginė Puškino poema "*Gavriliada*," kur šaižiai pajuokiama legenda apie nekaltą prasiidėjimą. Puškinas pakartotinai ir atkakliai užsigynė, kad tai ne jo poema. Jam grėsė viso amžiaus kalėjimas. Apie tuos kandžius persekiojimus jis mini savo eilėse "*Prijautimas*:"

Juodi debesys tamsoje
Susibūrė ties manim:
Pavydus likimas tvoja—
Vėl grūmoja pragaištīm...

Ar pajėgsiu aš panieką
Tam likimui išlaikyt?
Audrą palaikyt už nieką,
Kad kūrybos netrukdyt?

Ar tesėsiu aš kantrumo
Tam likimui atstatyt—
Ir jaunatvės atkaklumo
Smūgių smūgiams atlaikyt?

Ir tų smūgių apdaužytas,
Nebepaisau aš audros...
Ir išauš man naujas rytas
Spinduliais jaunos aušros...

Galų gale ta apkaltinimo byla, del kokių tai priežasčių, tapo sustabdyta.

Puškino pažiūros visuomenės ir politikos plotmėje brendo ir tvirtėjo nuo pat *gruodžio sukilimo*

laikų. Kaip ir pirmiau, jis daug sielvarto jautė del išsiųstų katorgon *dekabristų*. Stengėsi juos paguosti, suraminti, suteikti skaidrios vilties:

Urvuose Sibiro rūdų
Laikykite išdidžią kantrybę:
Jūs' darbas nepraeis teitui
Ir jūs' minčių karti teisybė.

Sugriūs kalėjimai-urvai,
Sutrūks retėžiai,—ir prie durų
Sutiksit laisvę be kepurį,
Ir kardą jums įteiks draugai...

Kartą Maskvoj baliuje Puškinas susipažino su labai gražia mergina Natalija Nikolajevna Gončarova. Išmylejo jis ją—ir po tūlo laiko vedė. Jauna pačiukė buvo vėjavaikė peteliškė. Jokio dvasinio bendrumo su savo vyru ji neturėjo. Jai tik galvoj buvo puošnumas, parėdai, baltai, šokiai, salionių atmosfera. Apie poeziją ji jokio supratimo neturėjo ir nenorėjo girdėt. Poetui ji tik trukdė darbą, tačiau jis ją labai mylėjo.

Vieną kartą parke Puškinas susitiko su imperatorium. Nikolajus gana maloniai užkalbino poetą ir jo gražuolę žmoną. Gražuolė jam labai įpuolė į akį, ir jis, del kažin kokių sumetimų, paskyrė Puškinui tarnybą—parašyt Petro Pirmojo (Didžiojo) istoriją—su alga po 5000 rublių metams. Puškinui iš tos garbės tik da daugiau susidarė bėdos. Jam labiau rūpėjo *Pugačevas, vadas didžiojo kazokų ir valstiečių sukilimo 18-tam amžiuje*. Jis tam tikslui net suvažinėjo į Žemutinio Pavolgio apygardas ir ten aplankė istorikas da sukilimo vietas. Grįžus atgal į Peterburgą, jam nesmagumai vėl padidėjo. Norėdamas dažniau pabūti su gražuole Puškinienė, caras pakėlė Puškinui činą ir "maloniai" juodu kvietė dalyvauti eilėje intymų cariškų vakarų, caro rūmuose. Puškinui tai buvo koks pažeminimas, bet jis turėjo pasiduoti. Jam, Puškinui, kurio gyslose tekėjo žymi dalis *plebėjiško*, prasiidėjęs *Afrikos negro* kraujo (Puškino senelis buvo negras), kuo Puškinas labai didžiavosi ir net savo išvaizda labai buvo panašus negrui,—jam reikėjo nuobodžiaut ir žiovaut laike tų cariškų vakarų, reikėjo tēmyt gausios caro akys, šliaužiojančios po Puškinienės figūrą.

Nekartą įvykdavo žymėtinų incidentų, kame prasimušdavo Puškino neapykanta carui, bet jo draugas poetas *Žukovskis*, gyvenęs tuo tarpu caro rūmuose, sugebėjo dalykus užglostyt. Puškinas jautėsi dabar vienišas, apleistas ir jieškojo vienuos, kur jis galėtų, niekieno netrukdomas, atsiduoti pilnai savo kilniam pašaukimui:

Senai svajoju aš pavydų prilikimą.
Suvargintas, senai planuoju aš pabėgt
Buveninėn tolimon—darbuotis ir budėt—
Ir vien tik tyrojo klausytis įkvėpimo...

Vis labiau muša jame *poeto liaudininko* gysla, vis artimesni jo širdžiai darosi liaudies vargai, pažeminimai, ir vis aiškiau prabyla jo protestuojanti gaida. Jis parašo savo įstabų “*Paminklą*” (“*Pamiatnik*”), kame jis pats nurodo savo poetinės užduoties, savo pašaukimą ir savo veiklos įkainavimą.

Paminklą pastačiau aš sau nenulipdytą,—
Prie jojo neužžels visi liaudies takai.
Pakilo jis aukščiau galva nesuvaldyta—
Aukščiau, negu kokie ten cariški stulpai.

Ne, nenumirsiu aš: skambioji mano lyra,
Nėpūdama, pakils virš kūno pelenų.
Ir garsus būsiu aš, kol jos skambėsio tyro,
Gerėdamies, klausys būriai liaudies sūnų.

Girdai apie mane paplis po visą žemę,
Ir pakartos mane kiekviena jos tauta:
Ir slavas iš manęs ir finas jėgą semia,
Tunguzas dykumų, kalmykas, jakuta.

Ir būsiu aš ilgai mūs’ liaudžiai tuo malonus,
Kad jausmą žmonišką aš lyra auginau,
Kad laisvę garbinau ir sąjudį prieš ponus
Ir vargšo pagailėt gėlingai vadinau.

Tai, muza, išklausyk tu dievino liepimo:
Vainiko nenorėk, nesibijok skriaudos,
Nepaisyk nei garbės nei pikto prakeikimo
Ir kokio puskvailio neniekinink niekados.

Puškinas kategoriškai pareiškia, kad jis yra žmoniškumo, laisvės ir skriaudžiamųjų dainius. Ir jis čia eina savo pašaukimo keliu, nebedamas nei pajauky, nei įžeidimų, nei liežuviavimų. Ne-laukia jis už tai nei garbės vainiko, nei tuščių pagyrimų.

Puškinas susiartina su įžymiu liaudininku-liberalu, literatu ir kritiku A. Bielinskiu. Jis parašo pilnas pilietinės apmaudos eiles “*Svietiška valdžia*” ir pradeda rašyti dramą iš feodalinų dvarininkų baudžiavos laikų, kad parodžius, kaip ky-lanti demokratija—valstiečiai ir smulkieji mies-tiečiai—triuškina ir drasko ricieriskąją dvarpo-niją. Jau buvo spėjęs parašyti pradines scenas ir pagaminio visos dramos planą, tačiau pirmalaikė jo mirtis kirste nukirto jo didelį darbą. Iš užsi-likusių juodraščių matyt, kokiuo revoliuciniu są-judžiu turėjo kvėpuot toji drama.

Medžiaginė poeto būklė ėjo menkyn. Jis už-sitraukė dideles skolas, kad padengus savo pra-šmatnios pačios išlaidas. Visokie rūpesčiai ir kliūtys trukdė jo darbą. “Įkvėpimui reikia šir-dies ramumo, o aš suvisu neramus,” rašė jis viename laiške.

Jo žmonos blizganti pasisekimai didžiajam sviete krepė savęsį visų domėsį. Visus jaudi-nanti gražuolė nustelbė ir mandagaus vyro poeto garbę. Lyg ant tų nebūčių jo žmoną įsimyli jau-nas žvituris francūzas, baronas *Žoržas Dantėsus*, tarnavęs armijoje oficerium. Jis jai irgi patiko. Puškinui teko perkentėti visa eilė įžeidimų, pa-juokų, pažeminimų. Blizginti svieto kavalie-riai ir didžiūmenės tūzai kvatojo iš poeto. Puš-kinas gauna *anonimišką paskvilį*, nežmoniškai įžeidų laišką, be siuntėjo parašo. Riebiai nuro-doma Puškinienės ryšiai su caru Nikolajum I, Puškinas išvadinama raganešių ordeno magistru ir t. p.

Skaudžiai įgeltas, Puškinas iššaukia duelin Dantėsą, kurs ir nudėjo poetą. Mirtinai sužeistas Puškinas merdėjo da pora dienų, ir 1837 metų sausio mėn. 29 dieną užgeso didžioji Rusijos žvaigždė. Ligos ir mirties kambariai pilnutėliai buvo studentų, profesionalų, žemutinių valdinin-kėlių, tarnautojų, smulkių pirklių ir prasiėkė-lių. Aukštosios aristokratijos nesimatė. Pasi-pylė iš visur skardūs pilietinės apmaudos šūkių, reikalavimai atmonijimo. Jaunutsi poetas *Ler-montovas* parašė karštas eiles—ugningą atsišau-kimą. Jūs, sako, liuosybės, genijaus ir garbės budeliai,—jūs, kurie godulingu būriu stovite ap-link sostą (troną),—jūs, kurie turite savo ran-kose ir įstatus ir teismus, jūs savo juodu krauju nenumazgosite kankinio poeto kraujo. Audringas visuomeninės apmaudos išsiveržimas nugązdino ir patį carą Nikolajų. “Nusileido mūsų poezijos saulė,” “Puškinas žuvo pačiam pražydimė di-džiųjų darbų,” rašė laikraščiai, nors ir buvo už-ginta labiau prasižioti apie budelišką poeto mirtį.

Bijodama kokių rimtų sumišimų, valdžia nu-sprendė dalyką užslopint. Nakčia prieš išnešiant Puškino likučius į Izaoko katedrą, kuomet mir-ties kambari budėtojų buvo pasilikę nedaug, įsi-veržė būrys žandarų ir išnešė kūną į kitą, ma-žytę cerkvę. Ten žmonių neleido be specialių pa-kvietimo kortelių, ant greitųjų atgiedojo apeigas ir pastatė karštą tos cerkvės rūsy. O kitą vidu-naktį įvertė Puškino karstą į roges, pridengė šiaudais ir ragožėmis ir galvatrukčiais išvežė į velionio tėvo dvarą.

Vienoj pašto stoty, perkinkiant arklius, vieno profesorius žmona paklausė, kas čia tokio.

—O gi dievas jį žino, kas. Mat, užmušta kokis tai Puškinas,—ir baladoja jį pašto arkliais ragožę ir šiauduos, atleisk viešpatie, kaip šunį.

Taip palaidojo oficialinė carų Rusija didžiausią rusų poetą.

Praslinko šimtas metų nuo Puškino mirties. Nuvirto carizmas, persekiojė ir užmušę jį, nuvirto visa šlykšti santvarka, kurioje milijonai žmonelių dirbo, triūsė ir vargėlį vargo, o dykūnų gauja nieko neveikė ir užė, ūliojo.

Išsipildė "*Paminklo*" pranašystė. Puškino paminklas stovi tvirčiau, negu bent kada pirmiau. Visų bendra meilė ir pagarba Puškinui kas metai vis auga. Paliuosutos Sovietijoj tautos mato jame didžiausią rusų poetą, tvėrėją rusų literatūrinės kalbos ir įsteigėją naujosios rusų literatūros, davusį pasauliui nemirtingus kūrinis, kurie ir po šiai dienai kelia revoliucinę mintį, šaukia kovon už plačiausią žmonijos laimę. Puškinas pasidarė visiems reikalingas ir nepavduojamai brangus. Reikalingas ir brangus už savo genijalinę poetinę jėgą, už nesuvaldomą maištingumą ir nuolatinį tiesos ieškojimą, už tą džiaugsmą ir grožę, kuria jis puosė gyvenimą, už gilią žmoniškumą ir kultūringumą, už nepalyginamą jojo žodžių muziką, už praklinų paprastumą ir kalbos aiškumą.

"Liaudies takai," apie kuriuos svajojo Puškinas, pasidarė platūs, kietai išplūkti, išmindžioti vieškeliai, plentai. Puškino knygos išeina milijonais egzempliorių ir, kaip matai, susigeria į skaitytojų mases, lyg tas vandens kibiras, palietas į sausius dykumos smėlius. Visi jį žino. Jojo kūriniai išversta net į pačių smulkųjų, "laukinių," primitivių Sovietijos tautelių kalbas.

Sulyg "*Pravda*", šiomet, iš priežasties šimtmetinės Puškino mirimo sukakties, išeina pilni jo veikalų rinkiniai ukrainių, baltarusių, armėnų, gruzinų, totorių, uzbekų ir turkų kalbomis. Šiam mižiniškam darbui sumobilizavta visos stambiosios literatinės jėgos. "Ir pakartos mane kiekviena jos tauta." Ištikrųjų, taip. Sovietijoj dabar beveik jau nebėr tokios tautos, kurios kalba nebūtų rengiama žymesnių Puškino kūrinių vertimai. Jo veikalai gaminama, verčiama ingušų, čečencų, kabardinų, lezginų, avarų, darginų, karelių, komizyrų, tadžikų, kirgizų, kazachų, kalmykų, krymo-totorių, žydų, graikų, marų, kumykų, lakų, čuvašų, baškirų, nenų, jakutų, evenkų, buariatų kalbomis, ir visos eilės kitokių tautelių kalbomis, šiaurių, pietų, rytų ir vakarų kampuose, palei visą plačią Sovietų žemę. Puškininio

komiteto apskaiciavimais, dabar gaminama vertimai daugiau, negu 50 kalbų.

Puškinas—literatūrinės rusų kalbos tvėrėjas. Iki Puškino laikų, 18-tojo amžiaus literatūroj viešpatavo gramozdiškai sunki kalba, lyg tai cerkovno-slaviška kalba, nieko bendra neturėjusi su gyva kalbamąja šneka. Puškinas pirmutinis susidomėjo "gyvaisiais rusų žodžio šaltiniais," "šviežiais liaudies išmisalais." Ir iš tų laikų kritikų jis susilaukė šaičių pabarimų. Girdi, toks ir toks Puškino išsireiškimas—burliokiškas, kitas—muzikiškas, trečias—nepritinkas poniūčių ausytėm, parketų damoms. Bet Puškinas pareiškė: "Yra dvejokios rūšies nesąmonių: viena paeina nuo jausmų ir minčių stokos, padengiamos žodžiais, o kita—nuo jausmų ir minčių pilnumo ir nuo stokos žodžių joms išreikšti." Jis tvirtino, kad literatinė, "rašomoji kalba reikia tolydžio gaivinti išsireiškimais iš gyvos šnekos." Ir tuo patim tarpu "nereikia atsisakyti nuo šimtmečiais įgytų" posakių.

Liaudies žody Puškinas matė tikrą daiktų atspindį, tvirtą minčių ir sąjūdžių, aistrų išsireikimą. Jis labai įvertino šitą liaudies kalbos savybę—realumą, daiktumą ir prasmės gilumą. Liaudiškos kalbos išsireikimuose Puškinas matė "ugnį ir jėgą", tikrovę labai suglaustoj formoj, ir savo kūryboj poetas pasiekė patį čiukurą *meninio lakonizmo*, žodžių ryškumo. Tikrumas, aiškumas ir trumpumas sudaro visą tą stebėtiną Puškininės kalbos lengvumą, paprastumą.

Puškinas—naujosios rusų literatūros įsteigėjas. Puškinas yra pagerintas ir suglaustas turinys visos pirmą jo išlavintos meniškos rusų minties. Jis taipgi yra tyras, gilus šaltinis, kuris gaivino visą paskui jo besivysčiusią literatūrą. Nuo Puškino pradėdavo ir prie jo grįždavo stambieji rusų rašytojai, kaip pirmiau, taip ir dabar.

Rusų kalbos ribas *Leninas* sklandžiai paženklino:—*Nuo Puškino iki Gorkio*. Titaniška savo genijaus jėga Puškinas sulaužė aną išpūstą "aukštą stilių," atgaivino kalbą. Iki Puškino rusų poezija turėjo aiškių pažymių svetimumo. Puškinas sutvėrė rusų liaudies gyvenimą.

Puškinas pats pirmutinis pradėjo rusuose literatūrą liaudinti, *demokratizuoti*. Jis sulaužė savo laikų tradiciją,—pradėjo rašyti apie gyvenimą paprastų žmonių, pradėjo piešti liaudies tipus. Ir savo poetinėj kūryboj Puškinas stengėsi pasiekti paprastumo ir aiškumo. Jis čia pato tokiu meistrui, kad jo raštai pasidarė prieinami kiekvienam kiek apsitrynusiam ("gramotnam") žmogui.

Patį pamatą klasiinei rusų prozai padėjo ir gi Puškinas, o ne kas kitas. Jis buvo artimiausiu pirmakūnu *Lermontovo* ir *Gogolio* prozos. Didis satirikas *Saltykovas-Ščedrin*as daug ką perėmė iš Puškino. O artistinis prozos milžinas *Levas Tolstojus*? Jis ir gi, kaip ir Puškinas, atsidėjęs tėjimo liaudies tvarinius—pasakas, dainas, priežodžius. Tikras žodžio dailininkas, jis uoliai ieškojo pačių reikšmingųjų liaudies kalboje formų.

Tolstojus, kaip ir Puškinas, bent po kelis kartus aprašinėja tą patį epizodą, sceną, vaizdą. Rašo, taiso, perdirbinėja, tobulina kiekvieną kalbos figurą, *metaforą*, atmeta perviršį, šlifuoja kiekvieną žodį, kaip kokį brangų akmenį. Tie didieji menininkai, sutrumpintam pavidale, pakartojo tą pačią žodžių tašymą, šlifavimo procedūrą, kaip ir daro liaudis savo dainose.

Puškinas liaudiškumą tampriai susijęs su visuomeniniais jo kūrybos palinkimais. Visai ne be pamato skaisčia, vaizdinga kalba reiškia liaudišką gudrybę Pugačevas.

Puškinas—didis artistas, rusų dališkos minties tėvas. Jojo kūryboj, tartum kokiam mazge, susikuoė daugybė gijų, siūlų, kurie prasitęs ant viso šimtmečio. Daugiabalsė Puškino tverybės simfonija turi savyje visus motyvus, posmus, palinkimus, kurie išbarstyti po visą 19-tojo amžiaus rusų literatūrą. Savo poemoj “*Eugenijus Onieginas*” Puškinas patiekė visą būrį poniškų tipų, kurie nuobodžiauja, kankinasi ir nemato gyvenime tikslo. *Turgenevas* savo puikiuose romanuose ir gi davė ištisą eilę nusigyvenusių, nusivylusių ponelių.

Apie genijalius Puškino kūrinius *Bielinskis* sako: “Rusų gyvenimo enciklopedija.” Taip pat galima sakyti apie rusų kalbos enciklopediją pas Puškiną, apie Puškino poezijos motyvų enciklopediją.

Be Puškino nebūtų buvę *Nekrasovo*, *Bloko*, net ir *Lermontovo* ir kitų dailininkų. Puškinas atsi-nešė didelį glėbį visuomeniniai-filozofinių idėjų, kurios maitino rusų literatūrą per visą šimtmetį. Savo eilėse “*Kaimas*” Puškinas vaizduoja:

Laukinė ponija, be įstato be jausmo,

Pasiėmė ji sau po prievarta lazdos

Ir triusą, savastį ir laiką darbininko.

Ramstydamos žagre, botagais tvojama,

Vagomis tąsosi čia liesa vergija

Barjoro atkaklaus, beširdžio valdininko. . . .

Kiek čia aukšto žmoniškumo! Kiek čia dorinio tyrumo šitose jauno Puškino eilėse! Jis jas parašė, būdamas vos 19 metų. Šitos eilės liūdija apie tokį žmoniškumo supratimą, kokis buvo prieinamas tik patiems pažangiesiems tų laikų žmonėms.

Milžiniško įtempimo ir jėgos kupinos šitos Puškino eilės:

Kad širdis aš balsu mokėčiau kaip sujudint!

Kam dega man krūtų bevaisė ta ugnis?

Kodėl neduota man oratoriaus buitįs?

Jau čionai visu gaistu, visu balsu skamba pilietinis motyvas, tas pats motyvas, kuris virbėtie virba geriausiose rusų rašytojų knygoose per ištisą šimtmetį.

Truputį vėliau, pačiam savo kurybinių jėgų žydėjime Puškinas rašo savo “*Pranašą*.” Čia jau jis nesitenkina vien tik nusiskundimu, kad jo “krūtinėj dega bevaisė ugnis” ir kad jam likimas nesuteikė oratoriaus, agitatoriaus talento. Poetas žino, kad tas talentas nepavaduojamas. Poetas pilnas pasiryžimo: tegul jam angelas išplėšia “griešną liežuvi, ir tuščia-kalbį ir piktą,” tegul išima “virbančią širdį.” Kad “žodžiu degint žmonių širdis,” reikia, kad jam būtų krūtinėj ne bevaisis karštis, bet “anglis, liepsnojanti ugnim.”

Už kelių dešimtmečių nuo Puškininio “*Pranašo*,” kitam laikotarpyj, kitose sąlygose, pasirodo *Gorkio* “*Audronaša*” (“*Audrunas*,” “*Bureviestnik*”). Ir šen ir ten motyvų sąskambis labai aiškus.

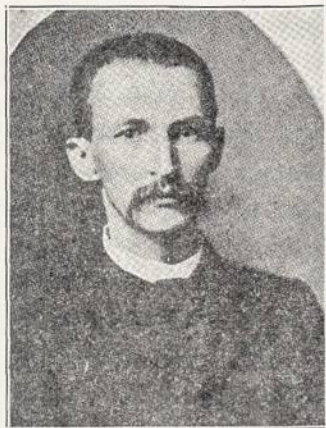
Ir su kokioju džiaugsmu sutiko Puškiną Gorkis! Apie Puškino poemą jis rašo:

“Aš jas visas iškart perskaičiau, suimtas to godulingo jausmo, kurį gauni patirti, patekęs nematytai gražion vieton,—visada stengies iš-karto visą apibėgti. . . . Pilni sąskambio eilių posmai smigo atmintin stebėtinai lengvai, puošniai dabindami visa, apie ką jie kalbėjo: nuo to aš jaučiaus laimingas, man gyvenimas atrodė lengvas ir malonus; eilės skambėjo, kaip naujo gyvenimo aidas.”

Artinasi šimtinė sukaktis nuo mirties didžio rusų poeto, rusų literatūros įsteigėjo, literatūrinės kalbos tverėjo. Kad pilniau aprėbus, ap-kainavus Puškino reikšmę, reikia gerai pereiti visu tuo plačiu dailiosios literatūros keliu nuo *Puškinio iki Gorkio*, nuo vieno kūrybos milžino iki kito.

POEZIJA

DARBINIKŲ KLASĖS DAINIUS

MAČYS-KĖKŠTAS
(1867—1902)

Vargdienio Giesmė

Girioje paukščiai liuosai sau lekioja,
Pievose ganos liuosi gyvuliai,
Liuosos elnaitės po mišką kluiknoja,
Žėri saulelės liuosi spinduliai.

Mūs gi buvimas viena tik nevalė,
Niekad neturim laisvos valandos:
Dirbkie tolydžioj, kiek ištėsi galė,
Tempdamas jungą gyvatos vargios.

Paukštis prieš viesulos, šturmų negandą
Paslaptį gauna tarp medžių šakų,
Vabalas prieglaudą visad atranda,
Audrai pakilus, po lapais gėlių.

Mūsų gi brolis sau niekur negauna
Šilto kampelio nuo šalčio žiaurais;
Lytūs mus plaka ir nugarą plauna,
Nėr mums pastogės nuo vėjo žvarbaus.

Žvėrys bepročiai gailingą tur širdį,
Levas teduod kildūsybę pažint;
Mūsų gi verksmo galingiai negirdi,
Ašaros mūs juos negal sugraudint.

Mačys-Kėkštas.

Darbo Žmonių Giesmė

Drūti, augšti mes vienybė,
Suėję į brolystę:
Vienybė—uola mūs ir čia
Reik laisvės rūmas grįsti.

Mus linksmina kova,
Mums nebaisi audra!
Papartis mus pirmyn
Į kovą mus vadin
Žmogaus tiesas atgauti.

* * *

Mes grūdą prakaitu savu
Ilgais daiginam metalis;
Miestus pripildom puikumu
Kūju, kirviu ir spatais.

Alga už tai, už vis—
Viena mums prapultis!
Žiūrėk: vaikai, pati
Nuogi ir alkani.
Ne, tur kitaip čia virsti.

* * *

Tegul kaip griausmas sudundės
Narsa iš mūs krūtinės;
Tam gėda, kurs rankas sudės
Ir neis ant paskutinės!

Mes kuopoj—kaip skala,
Nejudanti, drūta:
Tad stokim į eiles
Ir kardas mus nuves
Į puikų laisvės rojų!

* * *

Apšiausk mus, saule, šviesybe
Su dvasėmis ir kūnais!
Šalin su proto tamsybe
Ir skurdgėlos siaubūnais!

Tas vargas-neregys,
Sujungęs mus nuves
Per kovą ir audras
Į amžiną ramybę.

Mačys-Kėkštas.

PERŽVALGA IR KRITIKA

Kovos ir Gamtos Poetas

Susilaukt savo kūrinų leidinio yra svarbus įvykis darbininkiško poeto gyvenime. Tai kaip ir paminklas dar gyvam. Juo daugiau reikšmės turi toks paminklas, kuomet jį pastato dabarties ir ateities darbininkų organizacija, kaip kad "Laisvės" dienraščio bendrovė, kuri paskutiniu laiku išleido mūsų poeto drg. St. Jasilionio eilėraščių rinkinį vardu "Bešvintantis Rytas." Ir to leidinio-paminklo drg. Jasilionis daugiau užsitaravo.

Per 18 metų jis savo eilėmis puošė ir įvairino Amerikos lietuvių darbininkišką spaudą. Dar daugiau. Visą tą laiką jis savo poezija dirbo idejinį mūsų darbą. Poezijos menu drg. Jasilionis žadino, blaivino, švietė darbininkus ir telkė jų jausmus ir mintis kovoms už savo klasės reikalus.

Jasilionis nėra tik šiaip dainius "apie viską ir nieką." Poezija jam tai ne priemonė savo asmenį išgarbinti, kaip kad tautininkų poetui J. Tysliavai, kuris dainuoja apie "Tysliavą Paryžių":

112 prancūzių
žiuri ir mane...
Baigiu šią savo radio poemą.
Jos turinys—
Jaunystė nežebota.
Jos vardas—
Tysliava Paryžiu.

Drg. Jasilionis savo jaunystę pažėjojo kilnesniam poezijos tikslui. Jam poezija nėra pagyrų puodas nei asmenišką žaistą, bet įpareigojantis talentas, kuriuo reikia tarnauti išnaudojamoms ir slopinamoms minims. O kaip geriausiai gali

poetas šį uždavinį atlikti? Tik jautriai atsiliepdamas į darbo masių gyvenimą ir jų reikalus. Šitokiame gi vaidmenyje proletarinis poetas turi ne tik vaizduoti, kaip kas dabar yra, bet ir kaip turi būti. Jo kūryba čia privalo tarnauti, kaip švyturys, rodyti kelią į laisvę ir laimingesnę ateitį.

Darbininkiška poezija turi menišką būdą rankpelnus mokinti, ką būtent jie privalo daryti, norėdami išbrikti iš šiandienės gyvenimo tamsos į naujo rytojaus giedrą. Poeto daina čia turi žadinti darbo klasės budrumą, mobilizuoti jos jėgas, kelti narsą bendroji kovai, drąsinti tikrąja viltimi, kad mums lemta laimėti ir mes laimėsime.

Tikslus proletarinis poetas savo kūrinuose praveda suvienytą valią darbininkų klasės pažangiausios dalies—Komunistų Partijos, "Gyvenimo Partijos," kaip kad ją drg. Jasilionis vadina. Toks poetas išreiškia partijinę valią ir išmintį ne tik todėl, kad gal tai "įsakė komanda." Jis yra nuoširdžiai įsitikinęs ir jaučia, kad ši darbo klasės partija praveda tokį kelią, kuris yra trumpiausias ir tiesiausias. Ir jis kviečia minias į tą pergalių ir išlaisvinimo kelią. Kviečia jis jas, beje, ne teizais, ne šaltais filozofavimais. Poeto priemonė yra kitokia; jis daina, garsais ir vaizdais kuria žmonėse tokį jausmą, ūpą ir pasiryžimą, kokių alsuoja patsai poetas. Taip jis savo menu telkia minias svarbiausiam pasaulyje darbui.

Taip ir daro mūsų poetas Jasilionis. Bet gal todėl jo kūri-

niai nukentčia nuo turinio "vienodumo?" Visai ne. Ir kas tik akylai perskaitys "Bešvintantį Ryta," atras jame nepaprastą temų ir jų apdirbimo įvairumą.

Žymiajam katalikų poetui kun. Maironiui užtenka poros idejų—"dievo ir tėvynės"—faktinai visiem jo eilėraščiams pagrįsti. Vodavaujamas dėsny pas tautininkų poetą Tysliavą tai—kad "aš" ir ką "aš" asmeniškai matau, girdžiu bei įsivaizduoju.

Jasilionis gi savo poezijoje vaizduoja bei dramatizuoja dešimtis ant dešimčių svarbiųjų gyvenimo klausimų ir dainiškai parodo, ką ir kaip reikia ir galima pataisyti. Bet Jasilionis nėra sausas politinis eiliuotojas. Jis yra ir skambus gamtos dainius, gyvybės, meilės ir kitų sveikų jausmų piešėjas. Kartais net stebėtis prisieina, kaip pas drg. Jasilionį sutampa ir taip gražiai vienas kitą papildo darbininkiškai-klasiniai reiškiniai su žmoniškai-gamtiniais reiškiniais.

Toks "Bešvintančio Ryto" įvairumas, tiesa, ribose idejinio vieningumo, sudaro peržvalgininkui keblumą—viename straipsnyje permaža vietos bent apamai apibūdinti visus svarbiuosius drg. Jasilionio kūrybos duomenis. Todėl, noroms-nenorms, prisieina pasitenkinti tik trumpomis pastabomis apie keletą dalykų iš jo "dainų skrynelės."

Bendrai pasakius, Jasilionio poezija yra pagrįsta darbininkų, bedarbių ir žemdirbių reikalais, jų vargais, kančiomis ir troškimais. Jam nereikia temų gaudyti iš daugy. Jis jų kupinai

randa aplinkumos gyvenime einamuoju momentu.

Kai didžiajam kriziui užstojus, paastrėja darbininkų kova prieš išnaudojimą, badą ir reakciją, ir išsivysto vienas galingiausių, ryškiausių tarptautinių obsalių—"klasė prieš klasę,"—Jasilionis ima šį obsalį ir paveiksluoja savo poemą "Viltis ir Vulkanas:"

Save pasišvęsim,
Mes sieksime naujo
Bešvintančio ryto;
Mes kopsim per kalnus,
Klamposim per pelkes,—
Mūs širdys dar kaista,
Viltis tebešvyto...
Ein Klasė prieš klasę...

Kada reikia sukaupiti visas galimas jėgas kovai su žvėrėjančiu klasiniu priešu, o daugelis buvusių, rodosi, sąmoningų darbininkų patys "sendinasi," savo neveiklumą teisina "amžium," drg. Jasilionis padainuoja jiems tokią tiesą:

Jaunystę palaiko
Buojančias ūpas,—
Mes ji užtatai ir ugdykim!
Tą pilką snaudimą,
Ką lemia trūnyti,
Šalin nuo pasaulio nuvykim!

Pavasarinis gamtos atgimimas taip pat primena jam reikalą dvasinio prabudimo, kuris nugaltėtų senatvę:

Mes jaučiam—ir vėjas
pavasariu dvelkia,
lietus jau nuplovė
apniukusias gatves;
mumyse grupuojas
tos kibirkštys gaivios,
ir pradeda kilti
kova prieš senatvę.

Kurie "sendinasi" arba kitaip šalinas nuo savo klasinių pareigų, tiem Jasilionis primena kitą, didžiausią tiesą:

Klasinis priešas, kiek įstengs,
Kaip engė mus, taip nuolat engs,—
Tik mūs jėga pasaulį keis,
Jei eisim mes kovą keliais.

Kodėl poetas kreipia tiek dėmesio į kovą prieš "sendinimąsi?" Todėl, kad tai yra reikalas pačios gyvybės mūsų revoliucinio judėjimo. Atveitybei nutrūkus, branduolį lietuvių visuomenės Amerikoj sudaro jau pusiau-amžiai žmonės. Bet pas pu-

siau-amžius darbininkus dar yra gana jėgų palaikyti savo klasinį judėjimą, stengiantis, žinoma, priauklėti sau pavaduotojų iš čiaigimio jaunimo, kuomet patys amžinai akis užmerkime arba ištikrųjų nebepajėgime darbuotis. Ale dabartinio laiku dar galime ne tik išlaikyti savo judėjimą tame pačiame laipsnyje, bet ir pakelti jį, pagilinti ir paplatinti. Juk ar ne 50-54 metų Francijos "seniai" atlaikė smarkiausią karo audrą ir apgynė Verdūną nuo kaizerio armijų?

Kitas blogas reiškinys mūsų gyvenime tai yra daugelio nusiminimas, pesimizmas, vedas į žalingą tunojimą arba net į priešų abazą.

Nuvaryt šalin "nusiminimus, dūsavimus skaudžius" Maironis mus siuntė pas Lietuvos didžiuosius kunigaikščius ir pas dievą. Bet Jasilionis neįieško "stiprybės iš šimtmečių kapo." Sveiko ūpo palaikymui jis turi tikresnį receptą:

Kas nori matyti
Skaistesnį rytojų;
Kas rūpinas, įieško,
Kaip gerint likimą,
Tokiame tai ir ūpas
Augstokai pakilęs;
Jis tamsą sklaidyti,
Kaip gali, taip ima.

Jasilionis žino, kad nusiminimas ir senosios mintys, "besmaugiančios viltį... silpnina dvasios sparnus" ir neparodo išeities. Taigi

Prieš tamsiąją jėgą
Mes veskime kovą,
O Lenino mokslas
Tebus už vadovą.

Jei darbo žmogus "balvonams tik meldžiasi," jeigu jis neveikia su savo klasės draugais dėl bendrų reikalų, o įieško ramų pavėsiu sau pasnausti, toks rūdija protiniai, fiziniai ir socialiai.

Bet dirbdams tu gausi ir vaisių
lūktę,
Nerausi už darbą ankstyvai
pradėtą.
Jei imsi patsai, tai ir bus tau
paužuota,

Ir darbo diena bus džiaugsmu vainikuota.

Štai draugai fašizuotoj Lie-tuvoj aukoa nakties poilsį, traukia į girią aptart, "kokiais į minią eit keliais"; darbuojasi ypač prieš pat aušrą, kuomet žvalgyba (gal būt) miega. Ir jie nesijaučia nelaimingais kankiniais, bet budriais kovotojais. Jie gauna idejinio darbo džiaugsmą:

O mes tada kiekvienas po punda
Lapelių laikant po skvernais,
Apeisime kiekvieną grįčią,—
Rytoj gi džiaugsimės darbai!

O gal Jasilionis yra tokio laimingo būdo, kad jo paties neklaido net laikini liūdesiai ir vidujinės audros? Visai ne. Jis taipgi pažįsta tuos "svečius." Bet jo liūdesiai ir neramumai yra dažniausiai klasinio pobūdžio.

Vakar sieloj kaž ko trūko,
Jausmo viesulos tik dūko;
Mintys blaškėsi ratu,
E, gyventi—taip kartu!
Būk viduj ar eik į lauką—
Iš tavęs tedaro auką—
Auką priespaudos žiaurios,
Buržuazijos valdžios.

Taip ir jo susiraminimas yra klasinis:

Vakar sieloj kaž ko trūko,
Baimės mintys skraidė, dūko,
Šiandien gi—jausmai kiti,
Mes nebūsim supliekti!

Dažnai drg. Jasilionijai gimdo smagumą "raudonojuoti aušrai," tekanti saulė, gelės, rasota lanka. Paukščių čiulbėsiai žavi jam "širdį ir ugdo gėdimą... gerbti žavėjantį (jų) chorą." Bet tai dar ne pilnas smagumas. Gamtinis smagumas jam pasipildo, kada jis mato, jog "broliai skriaustieji viens kitą atjaucia," kad išvien kovoja prieš skriaudiką ir jam už pečių stovintį valdoną. O tame ir viltis, jog jie pasieks visuomeninį laimingesnio sau gyvenimą,

Kad dirba, kad ruošia geresnį sau
būvį,
Į atvirą kovą kad žengia be
baimės,
Ir pėdą po pėdai kad pagrindą
tiesia

Draugijai Komūnos—mūs džiaugsmo, mūs laimės.

O kodel mes laimėsime? Todėl, kad

Mes jungiame jėgą,
Mes teikiame talką,
Taip didžią, taip plačią,
Kaip visas pasaulis.

Didžioji mūsų poetui džiaugsmo šventė yra Pirmoji Gegužės. Nors jos saulė dar tik “bučinos mūsų lopus,” bet ta diena—“tai žvelgimas jėgos, kaip stiprūs mes esam tėjimui kovos” delei neabejotino laimėjimo.

Jo mylimoji gamta yra graži; jaunoji gyvybė visuomet kelia jam ūpą:

“Žaliuoja pievos, lankos,
Žaliuoja ir miškai:
Basi bėgioja, krykščia
Be rūpestio vaikai.

Šis pasaulis yra puiki vieta, bet reikia apvalyt jį nuo skriaudų. Tik išnaudojimu, skriaudomis pagrįsta dabartinė “tvarka” dalko gyvenimą didžiosios žmonijos daugumos, darbininkų ir valstiečių.

Štai gamta, saulė augino ir nokino varpą. Valstietis džiaugėsi—“duonos bus.” Bet suėmęs derlių atranda, kad neužteks, nežiūrint, kad taip ilgai, praktiškai darbo:

Reikia skola atiduoti,
Reikia pilstyti, saikuoti.
Neištenka... kas čia bus?
Ūkis žus...

Galvoja žmogelis apie išvažiavimą Argentinon.

“Bet nualintas arėjas
Argentinio,—nėr prasmės,—
Nelaimės.
Kokia tad išeitis?

Ot, kad vargą sunaikinti,
Reikia naują kelią minti;
Reikia santvarką mainyt,
Netrūnyt!

Naktis, vėjo kaukimas, sniego bėrimas į langą primena poetui darbo žmonių “sunkius gyvenimo vargus.” O “rausvo ryto švietimas” jau tartum kviečia visus sukilt į kovą prieš skriaudėją. Bet ar kils kada kovon gana skaitlingos minios? Taip. Juk “girdėtis jau kovos garsai.”

“Girdžiū—jau šaukia brolis brolį
Suprasti priežastį vargų;
Supratus drąsiai eit į kovą,
Tiktės ant savų jėgų.

Gyvenimas darbininkui yra sunkus kovos kelias,

Bet kelias tai vienas,—
Juo eik,—o jei ne,—
Sustojes dairytis—
Nugrimsi klane.

Nes tik subendrinta, veikli mūsų jėga ir kova tėra laidas į “grąžų naująjį pasaulį.” Ar nori kas to ar ne nori, bet štai kaip bus:

Nėra darbo. Reikia maisto,—
Patys eina, ima...
Nes jau darbo liaudis vieną
Gavo supratimą.
Jau neboja darbo minios
Eit ant barikadų,
Nes kova jau žūt-būtinė,
Nusakyta bado...

Iš smunkančio, rūdijančio kapitalizmo išsivysto fašizmas. Tai bjauriausias žvėris-išgama, juodžiausias, kruviniausias žmonių priešas. Masinė kova prieš jį arba jo pavojų yra pirmučiausias reikalas, ir to reikalo išraiška matome drg. Jasilionio poezijoje jau per metų eilę:

Už vargingąją mums klotį
Jau užtenka bevaityti,—
Kelkime minias!
Matom—gajos fašistinės,
Ir draskinės tos laukinės,
Žudo mus draugus!

Kitas baisūnas yra gresiantis imperialistinis karas. Ir čia sąmoningas darbininkas “Veterano” lūpomis daro tokį pareiškimą išnaudotojui:

Taip, mes mušimės ir vėliai,
Mes ir vėliai kraują liesim,
Gal ir galvas paguldysim,
Bet ne tavo jau gerovės,—
UŽ SAVE!

Drg. Jasilionio poezija giliai perjaucia ir jautriai išreiškia darbininko šeimynos vargus ir nelaimes. Štai

Anga mergaitė, laksto linksma,
—Bus man ramtelis, taria mama.

Bet fabriko dulkės, tvankus oras ir, suprantama, vargingas gyvenimas namie “nuskina rožę dukrą,” sunaikina senelės viltį. Bet vėl pas ją atgema viltis, tik skirtinga, socialė. Jinai susipažįsta su darbininkų judė-

jimu prieš pelnagrobystės sistemą; ir senutė jau sako:

Remsiu ir aš jus, kiek jėga leis,
Kviesiu kiekvieną eit įvys kelias.
Viltys man grįžta, dienos gal švis...

Vėl smarkeliau man plaka širdis. Angliakasio moteris, sutikdama grįžtantį iš darbo vyrą, kiekvieną sykį džiaugiasi, kad jo tą dieną kasyklų dar neužmušė...

Reginiai nudėvėjusių savo jėgas tėvų, daugiau nebetinkamų darbui; vaizdai alkanų bedarbių vaikučių, nusilpusiais balseliais veltui maldaujančių duonos; savijudystė bedarbių, iškentusių daugiau kūno ir dvasios kančių, negu jų duoda pats gyvybės nutraukimo veiksmas—vis tai gyvenimo dramos ir tragedijos, kurios drg. Jasilionį giliai jaudina, ir jis tą jausmą savo eilėraščiuose taip gyvai ir natūraliai perduoda, jog gal tik “medinį” skaitytoją neims apmaudas ir kerštas prieš tokį sudėdymą.

Bet poetas neužbaigia vien bendro jausmo sukelimu prieš darbininkų nelaimių kaltininkus. Jis nurodo išeitį iš tokios velniavos; ir, pav., nusiminusiam bedarbiui, gal jau galvojančiam apie nutraukimą sau gyvybės gijos, jis rodo, ką veikia jo sąmoningieji draugai:

Kad bado nasrų apsilenkti,
Bedarbių Tarybosna eina;
Valdžion reikalavimus neša;
Jau girdim kovingąją dainą.

Vadas gi čia, kaip ir visose darbo žmonių kovose, yra “Gyvenimo Partija,” Komunistų Partija.

“Antroji” Drg. Jasilionio Kūrybos Pusė

Iki šiol paduotos ištraukos iš drg. Jasilionio eilėraščių daugiausia kalba tik apie vieną jo kūrybos savybę, grynai klasinį jos turinį. Dar visai mažai tekalbėjome apie kitą jo eilių ypatybę,—gražią gamtinę poeziją.

O čia jo nuopelnai taip pat stambūs.

Drg. Jasilionis yra didelis gamtos ir gyvybės mylėtojas. Nors jo poezija yra tokia tiksliai, sveika ir blaivi, bet jis yra virpančiai jautrus "naturalus žmogus," kaip matome iš dviejų didokų "Bešvintančio Ryto" skyrių, pavadintų "Gamtos Margumynai" ir "Meilės Zaislas." Čia yra jau grynų gamtinės ir jausminės poezijos perlų.

Tokiame dideliame skaičiuje eilių, suprantama, pasitaiko ir ne tokių tobulų. Tūlose, rodos, per daug aiškinama ir agituojama. Kai kurie eilėraščiai poetiškai, laimėti, jeigu stačiasius išvadas nukirptum. Kai kur naudojama "poetiškos laisvės," tokie žodžių sutrumpinimai, kaip "vakar's," "surėdym's," "atėj," arba pailginimai su "užn" vietoj "už." Bet šitokiomis laisvėmis jau senai naudojasi skirtingų sričių poetai; Kudirka, Maironis, Jovaras ir kt.

Apskritai gi drg. Jasilionio eliaivimo technika yra augstos rūšies. Daugis jo poemų tobulai sueiliuotos ir didelis jų skaičius tinka dainavimui. Reikia, todėl, tikėtis, jog tuom pasinaudos mūsų chorų vadai ir proletarinės muzikos kompozitoriai.

Kaip Jasilionio eilėraščių stilius, taip jų pamokos, beje, yra taikoma supratimui ir išsilavinimui lietuvių darbininko Amerikoje. Kas nežino, jog vidutinis lietuvis darbininkas šioj šalyj nesuprastų daugelio tokių kalbos "pagerinimų" ir "pajvairinimų," kuriuos paskutiniaisiais laikais įvedinėja Lietuvos spauda?

Draugo Jasilionio poemose įpinti kai kur beveik tiesioginiai pamokinimai yra taipgi taikomi laipsniui lietuviškos liaudies išsilavinimo Amerikoje. Juk daugelis nesugebėtų padaryti klasinę išvadą iš paties poetinio vaizdo, nežiūrint, kaip vykusiai jis būtų įpaveikslintas.

Taigi šiuo žvilgsniu, kaip ir visais kitais, drg. Jasilionis yra charakteringiausias Amerikos lietuvių darbininkų poetas. Jo gi poeziją taip sutampa su darbo žmonių gyvenimo momentais, reikalais ir uždaviniais Amerikoje, kad ir už šimto metų galima būtų vien iš jo kūrinių gauti gana aiškus 1918-1936 metų paveikslas. Tuo būdu drg. Jasilionis yra ir mūsų istorinis poetas.

Techniškai "Bešvintantis Rytas" gražiai išleistas: Artistiškai paveikluotas viršelis; viduryj, tarp eilėraščių, gausingai mirgo grožiški mažiukai paveikslėliai; spaudos darbas visomis pusėmis geras.

S. Laisvietis.

Elitomanijos Karštligė Lietuvoje

Ne gėlėmis iškloti takai Lietuvoje ne tik sunkauso darbo žmonėms. Profesionalija, inteligentija—mokslo vyrai, rašytojai, literatai, poetai, profesoriai—taip pat dejuoja savo likimu. Jiem irgi tenka nemažai aštriai erskėčiuotų takų. "Per daug inteligentų, per daug profesionalų be darbo ir be vietų," neseniai iš Kauno pasiekė mus liūdni aidai. O iš tikrųjų ne inteligentų per daug, bet parmažai vietos jiems praktikoje pavartoti savo žinojimą, mokslą, vystyti savo talentus, daryti "stebuklus" savo gabumais. Kapitalistinė ekonominė sistema iš vienos pusės, žiauri tautininkų politinė diktatūra iš kitos, atima Lietuvos liaudžiai galimybes kultūrėti, atsidaryti plačiai progreso, pažangos duris į naują, gerbuvišką gyvenimą. Ne kalbos nebūtų apie viršperdirbį inteligentijos, apie nuožmią tarpavinę kovą rašytojuose už šiltesnę pastogę, už riebėsnį kšėnį, už ramesnį, užtikrintesnį

kampelį, jei Lietuvoje liaudies rankos būtų laisvos steigti skaityklas, mokyklas, švietimos-kultūrinimos draugijas, leisti laikraščius, žurnalus, knygas ir tt.

Tačiau ne visai inteligentijai Lietuvoje takai erskėčiuoti. Yra ir laimingų. Laimingi tie, kuriems pavyko prisiplakti, prisigrumti prie valstybės eđžių, kurie buvo pašauktais ir likos išrinktais. Išrinktais vadinami tie, kuriems pasiekė patekti į valstybės aparatą. Kaip žinote, tautininkai, o ypač jų dvasios ir nagaikos vadas Smetona išdirbo visą teoriją, pagal kurią Lietuvos liaudis yra netinkama pati savo reikalus suprasti ir juos tvarkyti. Ją turi valdyti išrinktieji. O tais yra tautininkai. Visus juos Smetona vadina "elitu"—vadovybe.

Nenuostabu, tad, kad Lietuvos inteligentija, profesionalai, rašytojai, "visuomeninkai," kaip bites aplinkui avilį, suka aplinkui šitą "elitą" ir skverbiasi, grumiasi vidun. Ten ir šilčiau, ir šviesiau, ir ramiau—jei ne dvasiai, tai bent kūnui. Visi stengiasi "suelitėti." Visi apsirgo elitomanijos karštlige.

Svaresnioji, pažangesnioji inteligentija bando priešintis tai epidemijai, bando kovoti prieš tą karštligę, kad savo "paklydusius" kolegas sugrąžinti prie "dvasios šventos," prie žmoniškumo ir švaros kelio. Ne vieną tokių rašytojų sutinkame iš besispiečiančių aplinkui "Kultūrą" ir "Literatūrą." Nepavydėtina, nelengva jų misija—ypač dar todėl, kad jie patys labai dažnai sunkiai susserga nepasitikėjimo, svyravimo, netikrumo, abejojimo liga. Jų pastangos, tačiau, turi mūsų simpatijas. Tos jų pastangos būtų dar našesnės, jeigu jos būtų susiję su Lietuvos darbininkų ir valstiečių kovomis, jeigu jos būtų pritrauktos arčiau prie Lietuvos sieraos žemelės, savo raštuose

mažiau apie palocius ir elitomanus, o daugiau apie pilkasmėgius valstiečius, apie naginčius bernus, apie dulkėtus-paišius žmonių proletarus.

Vienas iš tų elitomanijos ryžtingų oponentų yra rašytojas J. Radžvilas. Savo straipsnyje „Į Akademiją ar į Liaudį“ (Kultūra, No. 5, 1936) jisai apgalvestauja, kad „mūsų (Lietuvos) rašytojai dauguma jau seniai atsisakė palinkimo orientuotis į liaudį, į plačiąją visuomenę.“ Jie, tiesa, smarkiai vanoja kailį elitomanams prie valstybės lovio, tačiau daugiau iš pavydo, „kodėl tie paryžiškos mados frakai ir cilindrai dengia ne rašytojų galvas ir pečius, o valdininkaujančio, taigi valstybės name šilčiau įsitaisiusio elito kūno dalis.“

„Iš tikrųjų,“ tęsia Radžvilas, „mūsų rašytojų veržimasis į elitą, į valdininkaujančiąją visuomenę ir vadinamas augstąsias sferas niekada dar nebuvo toks atkaklus ir komiškas, kaip šiandien. Rašytojai iš visos mūsų visuomenės bemato tik elitą.“ Jie pataikauja elitui, jie kielialupčioja prieš elitą — prieš valdininkus, prieš ponus, prieš galiūnus.

Tais sumetimais besivaduoja, elito malonės ir garbės betrokštą rašytojai (L. Gira—E. Radzikauskas) siūlo įkurti „Lietuviškosios Literatūros Akademiją.“ Tai būsianti autoritetinga rašytojų ir literatų įstaiga. Jos nariais galės būti tiktai „pasiformę“ literatai. Ji pasvers knygos literatinę vertę ir arba ją užgers, arba ašmeniškai pasmerk. Rašytojas, kuris negaus jos palaiminimo, galės eiti kiales ganyti. „Lietuviškosios Literatūros Akademija“ gaus užgyrimą ir medžiaginę paramą valdančiojo elito — Smetonos ir jo švogerių. „Akademijos“ nariai arba jos palaiminti rašytojai turės nė kiek nešaltesnę

prieglaudą, kaip ir tie, kuriems pavyko įsigrūmti į valdantįjį elitą.

Tai tokie planai, troškimai ir apetitai „Lietuviškosios Literatūros Akademijos“ promotorių, ta pačia elitomanijos karštligė sergančių inteligentų. „Be abejonės,“ sako Radžvilas, tokia akademija „būtų konservatizmo, reakcijos ir literatūrinių senienų puikiausias sandėlis, tai būtų didžiausias mūsų literatūroje modernizmo, naujovės, entuziazmo, pažangumo priešas, tai būtų visų jaunesnių, gaivesnių, savarankiškesnių literatūrinių pajėgų pasireiškimo stabdytojas...“ Kitais žodžiais, šitas literatūrinis „elitas“ su savo „Lietuviškosios Literatūros Akademija“ siekia taip apsidirbti su rašytojų ir literatų kuriamosiomis laisvėmis, kaip smetoninis valdantis elitas apsidirbo su Lietuvos žmonių politinėmis laisvėmis. Todel švarieji Lietuvos rašytojai žada nieko bendro neturėti su persama „Lietuviškosios Literatūros Akademija.“

Bet ką jie siūlo Lietuvos rašytojų ir Lietuvos literatūros būklės pagerinimui? Kad ta būklė labai sunki ir kad ją reikia gerinti, tai pas nę vieną nėra abejonės. „Tačiau... tas pagerinimas turi būti suteiktas tik literatūrai ir tik tiesiog literatūrai,“ sako Radžvilas. „O literatūros parėmimas nėra 'keleliškos' rašytojų aprūpinimas akademijai titulais ir tūkstantinėmis algomis, kurias gaudami jie rašytų niekam nereikalingas lemintacijos 'tautos garbei kelti.' Literatūra yra ir turi būti gyvas sąryšis tarp rašytojo ir skaitytojo, tarp plačiausių visuomenės sluoksnių.“ O tai reiškia, kad reikia sudaryti tokias sąlygas, kad visa liaudis galėtų kultūrėti, šviestis, laisvai skaityti knygas ir laikraščius ir tt. „Ugdant plačiųjų liaudies sluog-

znių kultūrą,“ jis tęsia, „mums pirmoje eilėje reikia ne dirbtiniai žibantių akademijų, o aktingo literatūros veržimosi į kaimą, platus liaudies bibliotekų ir skaityklų tinklo. Tik tokio bibliotekų tinklo suorganizavimas šiuo metu būtų vienintelė reali, tiesioginė parama ir mūsų literatūrai, ir mūsų tautos kultūrai... Tegul, sakysime, būna įsteigta Lietuvoje 2000-3000 liaudies bibliotekų... ir mūsų literatūros bei rašytojų būklė iš karto pagerėtų. Ji pagerėtų realiai, be jokių dirbtinių pompastikų ir be šališko protegavimo. Kiekvienas rašytojas, parašęs gerą ir tikrai kūrybišką knygą, užperkama toms liaudies bibliotekoms, pasijustų žymiai geriau atlygintas už savo darbą, negu šiandien ir negu egzistuojant kokia nors akademijai... Tokios sąlygos, jeigu jos susidarytų, skatintų mūsų rašytojus lenktyniuoti, parodyti maksimumą savo sugebėjimo ir kūrybiškumo, skatintų plačios literatūros augimą, o svarbiausia—neštų plačią kultūros srovę į tautos gilumas ir ugdytų dideles naujų skaitytojų mases—tikrąjį ir realųjį literatūros pagrindą. Štai projektas tos tiesioginės paramos mūsų literatūrai, kurios mes pageidaujame.“

Pageidavimai labai gražūs. Deja, jie pageidavimai ir turės pasilikti. Smetoninis valdantis elitas tos tiesioginės paramos neduos. Viena, pinigų nėra, nes jie išeina užlaikymui parazitijos; antra—kaimo bibliotekos galėtų virsti lizdais tautininkų diktatūrai pavojingų idejų, nes nors pašnibždomis idėję žmonės galėtų pasikeisti mintimis savo reikalais; trečia—valdantis elitas tikrai ir gali palaikyti savo diktatūrą ant žmonių taip ilgai, kol jis pajėgia tuos žmones išlaikyti nežinojime ir tamsoje.

Sveikata

Kaip Sudžiuvėliui Atsigauti?

Yra žmonių, kurie atrodo, lyg išbadėję, išalkę, nedapenėti. Liesi, perkare, pasauli. Sėliai. Sveikumo jie gali būt ir visai sveiki, bet energijos, pajėgų jiems trūksta. Greit jie priilsta. Nekurie nuolat jaučiasi pavargę, lyg kad po kokiam sunkiam darbui.

Nekurie esti liesi dėl vidurių nerangumo, dėl nemalimų, arba ir dėl taip kokio vidujinio trūkumo. Kartais nemažai reikiama ir **liaukos**. Tačiau visų dažniausia dalykai priklauso nuo maisto. Netikęs maistas, daugumoje negyvas maistas, denatūruotas, iškoštas, išvogtas, išdailintas maistas.

Padžiuvėlio **dijeta** turi būt pusėtinai skirtinga, negu gerai atpenėto arba riebaus žmogaus. Svarbiausia, kad **daugiau valgytum** viso ko. Kad ir nenorom, verste save versk daugiau valgyt, nors apetito ir neturėtum. Vadinasi, visai atbulai, negu kad reikia nutukėliui daryt. Nutukėlis privalo susilaikyt su maistu, mažiau viso ko valgyt, nors jam apetitas ir labai didelis.

Žinoma, tai netaip lengva, ar tam ar tam. Liesas žmogus paprastai bijo daug valgyt.—bijo, kad jam viduriui nepajėgs permalt. Bet čia **bijot nēr ko**. Gamta pajėgia gražiai dalykus sutvarkyt, suvest pusiausvyrą. Kada

reikia, ir malamieji organai pajėgia permalt kad ir didoką maisto pervirši. Jie tada pasidarbuoja „viršlaiķi.”

Labai geras planas liesam žmogui **griežtai pakeisti** visą savo valgymo tvarką. Nebevalgyt nieko, ką esi prapratęs diena iš dienos valgyt.

Kūno mitimą labai gražiai pataiso **pienas ir kiaušiniai**. Tai yra pats pamatinis gyvūnų maistas, ypač jaunų, tebeaugančių. Ir netik mažas. Pieno ir kiaušinių turi nuosaikiai valgyt ir suaugęs ir senas, taip gi ir sudžiuvėlis.

Pienas nesunku valgyt. Mat, skystas, tai galima be didelių ceremonijų ir greit nugert. Tiesa, pienas—apykskestis maistas, bet, jei pridedi gerą porciją **grietinės**, tai jo maistingumas padidėja.

Labai geras ir lengvas daiktas yra **kiaušinio ir pieno** mišinys, kaip anglai vadiną **egg-nog**. Suplak bent kelis trynius žalio kiaušinio, sumaišyk su pienu ir grietine ir dadėk truputį vyno (**sherry wine**): pasidaro visai nebloga kombinacija, ir skani, ir maistinga, ir viduriams lengva. Puikus **tonikas**, stiprylas bet kam.

Žinoma, to da negana. Pasausėlis privalo vartot ir šviežios mėsos, žuvų (jūros žuvų ypačiai), paukštienos nors ir po truputį. Bet ir didesnės porcijos nekenks.

Bent po truputį mėsiškų reikią vartot: padeda atsigaut.

Javiniai valgiai — cereals, iš čielo grudo, nenumalti, nenušlifuoti — ir gi daug reikią. Viso grūdo duona, kruopos, tyrės.

Ir minėt nereikia, kad **dar ž o vių** ko daugiausia vartotum. **Bulvių** — keptų su lupynomis galite šveist su **sviestuku**: tai tuoj tau pradės svorio atsirast. **Juodos duonos** su sviestu ir gi reikią daugiau. Duona tuo gerai, kad su ja gali daug sviesto suvalgyt, o tai eina kūnui: ir svorio ir energijos prisideda, jėgų.

Saldžiū, gardžiū daiktų ir gi reikią gerokai pavaryt išdžiuvėliui: virinių, konfitūrų, saldinių, rudojo cukraus, medaus, rudojo siropo (moleų).

Ir labai, labai svarbu, kad **dažniau pasilsėtum**, pogulio pagulėtum. Riebuškiui reikią daugiau judėt, mankštėtis, o liesam—silsėtis, gulėt.

Atsigulk, **pagulėk po pusvalandį, po valandą po valgio**: tatai daugiau tau suteiks energijos, jėgų ir svorio, negu kas kita. Jei aplinkybės neleidžia po taip ilgai gulėt, tai pagulėk kad ir trumpiau, kiek tik galima. Pagulėk kur ant lovos, ant sofos, ant divono. Užmigsi, neužmigsi, o vis viena **gulėk**.

Taip užsilaikyt naudinga netik sudžiuvėliui, bet ir po kokiai ligai ar operacijai. Reikią tada suliaunėt, pasilsėt dažniau. Tai ne tinginystė, bet protinga jėgų ekonomija.

Dr. J. J. Kaškiaučius.

HITLERIO ROJUJE : J. PETERSON

VAKAR patekau į nemalonią padėtį. Dviračiu nuvažiavau pas draugą. Pas jį turėjau gauti medžiagos apie smogininkų fašistų žygius mūsų pagrindiniam laikraštui. Draugas ir jo žmona vakarienįavo. Jie prisimynę prašė eiti kartu valgyti, aš ir sutikau. Valgant draugas papasakojo, kaip jie organizavo reguliarius vakarus pasiklausyti radio. Grupėmis po 5-6 žmones klausosi iš Maskvos prakalbų ir muzikos. Maskvoje kiekvieną vakarą yra "vokiškoji radio valanda." Du socialdemokratai suteikia savo kambarius ir leidžia naudotis radio aparatais.

Aš paaiškinau, kad mes negalime tą padaryti, nes pas mus veik kas vakaras kratos. Draugai kvietė mane atsilankyti pas juos vieną vakarą ir pasiklausyti programos iš Maskvos.

Aš pažvelgiau į laikrodėlį, jau buvo 11 valanda vakaro. Užsimąčiau. Taip vėlai teks važiuoti su slapto laikraštuko medžiaga... Išleidau orą iš pirmutinio dviračio rato apvalkalo, paslėpiau medžiagą į apvalkalą, pasitaisiau jį ir važiuoju.

Tai buvo gražus vasaros vakaras. Pasisukau į plačią ir ramią gatvę. Dviratis gražiai ritosi cemento keliu. Abejomis pusėmis žaliavo medžiai. Kaip kur dar degė namuose šviesa, iš tolo girdėjosi mandolinos balsas.

Vasaros malonus oras glamonėjo mano kūną. Ir kaip čia ramu! Pačiame miesto centre. Graži, graži gamta. Vyksime su Katre už miesto ir maudysimės. Mano kijos mašinaliai spaudė sukimo prietaisus. Ant suolų sėdėjo besimyluojančių porėlės. Iš dešinės matėsi grupė juodai apsirengusių žmonių.

"Kada-nors ir Vokietijoje bus kitaip, tada mes..."—mano mintį nutraukė švilpimas. Jį pasekė antras ir trečias šūvis... Gal dviračio apvalkalas sprogo? Pažvelgiau į ratus—viskas tvarkoj.

—Pak!... Pak!... "Zzz-yz!"—praūžė pro mano galvą. Juodos figūros bėgo šaligatviu paskui mane. Ar pavyks pasprukti?

—Sustok!... Sustok!—girdėjosi įsakanti balsai.—Sustok!

Sustoja. Nušokau nuo dviračio. Smogininkai. Penki, šeši... septyni žmonės,—suškaučiau juos. Du fašistų smogininkai atstatė į mane revolverius. "Tai jie šaudė į mane,"—metėsi mintis. Man teko būti daugelyj demonstracijų, bet dabar pirmu kartu į mane tiesiai šaudė. Aš suspaudžiau dviračio valdymo rankenas: smogininkai neturi žinoti, kad rankos dreba.

—Ar iškarto sustoti negalėjai, kiau!—sukriokė vienas smogininkas. Revolverio vamzdis buvo į mane atstatytas. Metalas nemaloniai žvilgėjo.

—Aš nežinojau, kad jums... manęs reikia...

—Kada tau įsako smogininkas, tai tu tuojuos turi sustoti, kiau!

—Duok jam į snukį!

Vienas smogininkas kirtu revolverio kabliu į krūtinę.

—Iškrėsti jį!—griežtai įsakė vadas. O paskui į mane atsisukęs liepė:—Padėk dviratį!... Rankas augstyn!

Išpildžiau jų įsakymą. Reiškia, jie nežino, kad dviračio apvalkale yra laikraščio medžiaga. Širdis plakė, kaip peršautas paukštis. Jie čiupinėjo mano kišenių, ausų, o labiausiai apie kelius.

—Išverskite kišenių!—jų vadas įsakė.

Išvertė. Gatvėje nėra nei vieno žmogaus. O jeigu paklaus manęs, kur gyvenu? Man įsakė pasiimti nuo gatvės raktus, šukutes ir dvi nosines skeptaites, kurias buvo išvertę iš kišenių. Ką gi jie daugiau galėjo rasti? "Geriau nuduoti nusigandusiu, nes tas jiems patinka—jaučia savo spėką,"—galvojau. Duoti į veidą jie veikiausiai užmiršo. Bet revolverius vis dar laikė į mane atkišę. Fašistai stovėjo aplinkui apstoję lanku, o iš krašto diktas, su žvaigždute ant kalnieriaus, jų vadas. Jis stumtelėjo mane į petį ir:

—Iš kur važiuoji?

—Buvau pas pažįstamus... Gimtuvės jų... Ilgai užtrukau...

Smogininkai tylėjo. Jie laukė komandos.
—Nešdinkis, kalės vaikel!—suriko jų vadas.—Kada tau įsako smogininkas, tai turi tuojau sustoti!... Ar supratai?

—Taip!—atsakiau.

Fašistų vadas pažūrėjo į smogininkus. Jo žvilgsnis sakė: "Šis jaunuolis tuojau už tai užmokės." Smogininkai garsiai nusijuokė.

—Lai jie juokiasi, dar jie gaus nuo manęs,—mintijau, bet tylėjau.

—Na, nešdinkis!—vėl sukriokė fašistų vadas.

Pasistačiau dviratį ir ant jo užsokau. "Tik neskubėk, ramiau, jie veikiausiai seka akimis," galvojau. Gražiai pradėjo riedėti dviračio ratai. Laikraščio medžiaga buvo išgelbėta.

PO AUDROS, KAS DABAR?

(Taša nuo pusl. 5)

Virš visko, kaip rinkimų kampanijoje lošė, taip po rinkimų loš nepavarduojamą vaidmenį Amerikos Komunistų Partija.

Gyvenimas ir visi įvykiai pilnai patvirtino šios partijos pozicijos teisingumą. Rinkimuose K. P. paaugo visa galva—jei ne paduotais balsais už juos kandidatus, tai naujomis simpatijomis, nauja įtaka plačiose masėse, naujais tūkstantiniais ryšiais. Niekados pirmiau Komunistų Partija nepavedė tokios plačios rinkimų kampanijos. Milionai tų, kurie tebebalsavo už Rooseveltą, draugiškai ir simpatyškai nusiteikę link mūsų partijos. Jie pamatė jos veidą ir išgirdo jos balsą, kaip sudėtinės dalies Amerikos politinio gyvenimo, kaip amerikinės partijos, kaip rimtos partijos, kurios pažūros turi didelės reikšmės visam kraštui.

Todel kuopimas ir stiprinimas Liaudies Fronto vertimui Rooseveltui daryti nusileidimus į kairę ir sutvėrimui nenugalimos chinės sienos prieš fašizmą ir karo pavojų turės ranka rankon eiti su auklėjimu ir stiprinimu Komunistų Partijos, kaip organizacijos pačių drąsiausių ir veikliausių kovotojų už naują ir gerbuvišką Ameriką.

STATEMENT OF THE OWNERSHIP, MANAGEMENT, CIRCULATION, ETC., REQUIRED BY THE ACT OF AUGUST 24, 1912,

of ŠVIESA published quarterly at Brooklyn, N. Y., for October 1st, 1936.
State of New York
County of Kings

Before me, a Notary Public in and for the State and county aforesaid, personally appeared D. M. Sholomskas who, having been duly sworn according to law, deposes and says that he is the business manager of the Šviesa and that the following is to the best of his knowledge and belief, a true statement of the ownership, management (and if a daily paper, the circulation), etc., of the aforesaid, publication for the date shown in the above caption, required by the Act of August 24, 1912, embodied in section 411, Postal Laws and Regulations, printed on the reverse of this form, to wit:

1. That the names and addresses of the publishers, editor, managing editor, and business manager are: Publisher American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Editor, Anthony Bimba, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Managing Editor, Anthony Bimba, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

Business Manager, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y.

2. That the owner is: (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of the stockholders owning or holding one per cent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owners must be given. If owned by a firm, company or other unincorporated concern, its name and address, as well as those of each individual member, must be given.) American Lithuanian Workers Literary Assn., 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., President, A. Matulevičius, 147 Fulton St., Jersey City, N. J., Secretary, D. M. Sholomskas, 46 Ten Eyck St., Brooklyn, N. Y., Treasurer, O. Depsas, 262 Union Ave., Brooklyn, N. Y.

3. That the known bondholders, mortgagees, and other security holders owning or holding 1 per cent or more of total amount of bonds, mortgages, or other securities are: (If there are none, so state.) None.

4. That the two paragraphs next above, giving the names of the owners, stockholders, and security holders, if any, contain not only the

list of stockholders and security holders as they appear upon the books of the company but also in cases where the stockholder or security holder appear upon the books of the company as trustee or in any other fiduciary relation, the name of the person or corporation for whom such trustee is acting, is given; also that the said two paragraphs contain statements embracing affiant's knowledge and belief as to the circumstances and conditions under which stockholders and security holders who do not appear upon the book of the company as trustees, hold stock and securities in capacity other than that of a bona fide owner; and this affiant has no reason to believe that any other person, association, or corporation has any interest direct or indirect in the said stock, bonds, or other securities than as so stated by him.

D. M. SHOLOMSKAS.
Business Manager.

Sworn to and subscribed before me this 24th day of Sept., 1936.

(Seal)

PETER TARAS,
Notary Public.

(My commission expires March 30, 1938).